

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

10^E JAARGANG

WOENSDAG 29 APRIL 1925

No. 487

INHOUD.

	Blz.
DE COÖPERATIEVE BOERENFABRIEKEN IN DE PROVINCIE GRONINGEN I door <i>J. Bs. Westerdijk</i>	358
Uit het Scheepvaartbedrijf door <i>C. Vermey</i>	359
De Economische toestand der Boskooische culturen door <i>Ir. C. Ph. Moerlands</i>	360
De Sociale kant van de Ontwikkeling onzer Mijnindustrie III (Slot) door <i>H. G. M. Hermans</i>	362
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Nog twee „oplossingen” voor het werkloosheidsvraagstuk? door <i>Dr. T. E. Gregory</i>	364
De Tsjechooslowaaksche Bankwet door <i>Dr. Richard Kerschagl</i>	366
AANTEKENINGEN:	
Kosten van het levensonderhoud bij arbeidersgezinnen te Amsterdam	368
De industrialisatie van Zuid-Afrika	368
MAANDOLJFERS	369
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	369—376

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN
 COMMISSIE VAN ADVIES

J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

* Gedelegeerde leden: *Prof. Mr. D. van Blom; Prof. Mr. H. R. Ribbius.*

Redacteur-Secretaris: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam. Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

28 APRIL 1925.

Ook deze week bleef de toestand van de geldmarkt vrijwel onveranderd. Particulier disconto noteerde de geheele week 3¼ pCt. De toewijzing van het schatkistpapier, die tot een onverwacht laag percentage kon geschieden, deed een oogenblik eenige aarzeling ontstaan, maar het aanbod van geld op langen termijn bleef gering, zoodat slechts enkele posten tot 3½ of 3³/₁₀ pCt. konden ondergebracht worden terwijl later eerder 3⁵/₁₆ genoteerd werd. Daarentegen nam het aanbod van callgeld toe en overtrof aan het einde der week de vraag, zoodat flinke bedragen ongeplaatst bleven. Prolongatie 3 pCt., 2½ pCt., 2¼ pCt.

* * *

Bij de inschrijving op het schatkistpapier werd ingeschreven voor totaal f 66.151.000. Toegewezen werden f 20.250.000 drie-maands promessen tot f 992,19 of 3¹/₁₆ pCt.; f 5.130.000 zes-maands promessen tot f 984,38 of slechts ongeveer 3 pCt.; en f 9.620.000 biljettén à f 1003,75 of 3½ pCt.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank ver-

toont de post binnenlandsche wissels een vermindering van ruim f 1 miljoen, nagenoeg geheel overeenkomende met een vermindering van rechtstreeks bij de Bank geplaatst schatkistpapier van f 4 miljoen op f 3 miljoen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk nam met bijna f 0,7 miljoen toe en bedraagt rond f 12,5 miljoen. De post beleeningen onderging geen wijziging van betekenis. Verschuivingen van grooteren omvang ondergingen de posten papier op het buitenland, diverse rekeningen onder het actief en muntmateriaal goud. Eerstgenoemde post blijkt met ruim f 21 miljoen te zijn toegenomen tegenover een gezamenlijke vermindering van de beide andere posten van ruim f 24 miljoen, welke afneming over beide posten vrijwel gelijkelijk is verdeeld.

De schommelingen in de passiva bepalen zich in hoofdzaak tot een toeneming zoowel in de biljettén-circulatie als in de bankassignatiën in omloop van resp. bijna f 3 en bijna f 2 miljoen en een teruggang in de saldi in rekeningcourant van anderen met ruim f 8,5 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo vertoont een vermindering van ruim f 11 miljoen; het dekingspercentage bedraagt rond 53.

* * *

De wisselmarkt was weder zeer kalm. De omzetten worden iets grooter, maar de speculatie onthoudt zich vrijwel geheel. Parijs was wederom aangeboden, maar krachtige steun weerhield een te sterke inzinking. Hoofdzaak was een verdere flinke verbetering van den sterlingkoers, die van 11,99¼ tot 12,02³/₁₆, gisteren zelfs tijdelijk 12,04½ kon oploopen. Daarmee gepaard ging een verdere lichte daling van den dollarkoers en de meeste andere op goud- of dollarbasis gevestigde wisselkoersen. Kopenhagen weder flink hooger 46,05, 46,42½.

LONDEN, 27 APRIL 1925.

In den aanvang van verleden week was geld schaarsch, zoodat prijzen tot 5¼ pCt. voor een week werden betaald om de Bank van Engeland te vermijden. Later in de week was de markt ruimer voorzien; er bleef echter vraag naar geld over het einde der maand tot 4½ à 5 pCt. Disconto bleef de geheele week op hetzelfde niveau van 4¼—4⁵/₁₆, met eenige neiging naar het hogere percentage. Er was vraag op kleine schaal voor het buitenland.

Heden is geld weder gezocht met het oog op de laatste dagen van de maand. Disconto voor 3-maands prima bankaccepten 4¼—4⁵/₁₆ pCt.

De wisselmarkt toonde een scherpe daling in de waarde van Dollars en Guldens tot resp. 4,82½ en 12,04; slot heden 4,82 en 12,03¼. Tegenover Parijs neemt men een eenigszins afwachtende houding aan met een zwakke tendenz; heden 92,85.

DE COÖPERATIEVE BOERENFABRIEKEN IN DE PROVINCIE GRONINGEN.

I.

Op het stuk van coöperatieve boerenfabrieken staat in Nederland Groningen onder de provinciën stellig bovenaan. Niet in alle opzichten. Niet bijv. wat de zuivel betreft. In 1924 telde ons land, volgens het laatste verslag over den Landbouw in Nederland, 627 coöperatieve zuivelfabrieken c.a., waarvan slechts 23 in Groningen. Daarentegen bijv. in Friesland 90, in Noord-Holland 105 en Noordbrabant 119. Deze cijfers zijn niet volkomen vergelijkbaar tot aanduiding van den omvang dezer coöperatie, omdat deze fabrieken verschillend zijn van grootte en beteekenis; maar zij demonstreeren toch zeer duidelijk, dat Groningen op het stuk van de zuivelcoöperatie bij verschillende andere provinciën verre achterstaat.

Dit is gemakkelijk te verklaren uit het feit, dat de veehouderij in deze provincie van veel geringere beteekenis is dan de akkerbouw, juist andersom dan in Friesland en Noord-Holland. Zoo telde Groningen in 1923 in ronde cijfers 133.000 H.A. bouwland en 59.000 H.A. grasland, Friesland 41.032 H.A. bouwland en 222.000 H.A. grasland en Noord-Holland 50.000 H.A. bouwland en 130.000 H.A. grasland. Noordbrabant en Gelderland, verreweg onze beide grootste en nagenoeg evengroote provinciën, bezaten onderscheidenlijk aan bouw- en grasland 155.000 H.A. en 141.000 H.A., wat de eerste en 116.000 en 177.000 H.A. wat de laatste provincie betreft.

Deze cijfers demonstreeren nog lang niet voldoende de groote beteekenis van Groningen's akkerbouw. Immers houden zij geen rekening met het productievermogen van den bodem, met het groote verschil in dit opzicht tusschen een H.A. jongen zeepolder en een H.A. diluviaal zand. Welnu, Groningen's bouwland munt in het algemeen zeer uit in vruchtbaarheid. Het bestaat uit veel zeekleiland en afgegraven hoogveen, zoogenaamden dalgrond, uit eenig laagveen en, in Westerwolde en Zuidelijk Westerkwartier, alsmede op den Hondsrug, uit eene niet groote oppervlakte diluviaal zand. Vooral de groote uitgestrektheid zeeklei en dalgrond munten zeer uit in productievermogen. Het laagveen is meestal iets minder goed en het diluviaal zand verreweg het slechtst.

Terwijl in vele andere streken zich de laatste driekwart eeuw het grasland heeft uitgebreid ten koste van het bouwland, is het in Groningen andersom gegaan. Het grasland en de veehouderij zijn er meer en meer ingekrompen ten bate van de reine akkerbouw. De veehouderij wordt er grootendeels beschouwd als een noodzakelijk kwaad, onmisbaar om bijkomstige redenen; maar toch beperkt tot een minimum. Geheel anders dan bijv. in de Friesche Bildtstreek, die ook uit zeer vruchtbare zeeklei bestaat, maar waar toch, naast een belangrijken akkerbouw, ook nog veel melkvee wordt gehouden en zeer gewaardeerd. Heelemaal verklaarbaar is mij dit verschijnsel niet. Het schijnt, dat traditie en de liefhebberij der boeren voor bepaalde onderdeelen van het bedrijf niet geheel zonder invloed zijn geweest.

Groningen staat dus, wat de beteekenis der zuivelcoöperatie betreft, verre van het bovenste gelid. Met Zeeland en Utrecht zelfs in het benedenste (Zeeland 2, Utrecht 6 coöperatieve zuivelinrichtingen).

Wat de suikerindustrie aangaat, telt Groningen eene zeer belangrijke coöperatieve beetwortelsuikerfabriek, de grootste, mooiste en kostbaarste van Nederland. Maar dan ook maar één. Zuid-Holland telt er één, Zeeland één en Noordbrabant (voor de zeeklei) vier.

Geheel anders staat het met de stroocarton- en aardappelmeelfabrieken. Op dit stuk bekleedt Groningen een zeer belangrijke en merkwaardige, geheel eenige plaats. De stroocartonfabrieken van Nederland, 17 in getal, waarvan 9 coöperatief, staan alle in Groningen. Van de 33 Nederlandsche aardappelmeelfabrieken zijn er 20 coöperatief en hiervan staan er 13 in Gronin-

gen, 6 in Drenthe en 1 in Overijssel. Echter zijn dit typische Groningsche inrichtingen, nagevolgd in Drenthe en Overijssel, voorzover deze beide provinciën van uit Groningen zijn gecultiveerd op hare dalgronden, waarvan het hoogveen, eveneens in navolging van Groningen, tot turf is vergraven.

De belangrijkste en — als wij afzien van de vlasbewerking — tevens de oudste tak van landbouw-industrie is in Groningen de aardappelmeelfabricage. Het centrum daarvan vindt men in de Veenkoloniën, waar tevens de meeste aardappelen worden geteeld. Deze veenkoloniën zijn sedert omstreeks 1600 ontstaan in de prov. Groningen, doordat de stad haar hoogveen onder Hoogezand en Sappemeer stelselmatig begon te vergraven tot turf, dat langs een daarvoor gegraven merkwaardig dicht net van kanalen werd afgevoerd eerst als huisbrand, later, na de ontwikkeling van de stoommachine, ook als fabrieksturf.

Na de ontginning van den ondergrond (bonkaarde bedekt met een goede handbreed zand en daarmee vermengd, ter verkrijging van eene goede bouwvoor) zijn deze kanalen van onschatbare waarde voor den aanvoer van mest en den afvoer van aardappelen. Van daar eene betrekkelijk goedkope productie, bestand tegen de concurrentie zelfs met de lage loonen van Japan.

Van Groningen uit hebben zich de Veenkoloniën, met haren geheel eenigen, typischen landbouw, uitgebreid over Oostelijk Drenthe en Noord-Oostelijk Overijssel (Hoogeveen, de Krim, Dedemsvaart, Vroomshoop) en over eenige verspreide kleinere complexen van dalgronden langs de grens van Drenthe en Friesland (Smilde, Haulerwijk, Zevenhuizen, Drachten, Compagnonsvaart). In de vier Noordelijke provinciën zijn thans ongeveer 100.000 H.A. dalgrond als bouwland in gebruik.

Het ontstaan der aardappelmeelindustrie in ons land is zeer merkwaardig en meermalen beschreven. Uitvoerig is het geschetst in „Ontwikkeling en beteekenis der Landbouwindustrie in Groningen.”¹⁾ Bij het schrijven van het volgende is daarvan, naast andere bronnen, een dankbaar gebruik van gemaakt.

De verwerking van aardappelen voor industrieele doeleinden is in de prov. Groningen reeds vrij oud. In 't begin der vorige eeuw begon men in de veenkoloniën uit aardappelen moutwijn te fabriceren. Later konden deze fabrieken de concurrentie met Schiedam, waar men moutwijn stookte uit graan, niet volhouden. Gelukkig voor de Veenkoloniën had

1) Onder dezen titel verscheen kort geleden een proefschrift van den heer G. Minderhoud, ter verkrijging van den graad van doctor in de Landbouwkunde aan de Landbouwhogeschool te Wageningen. Een kostelijke, rijpe vrucht van eigen en anderer ervaring, opgedaan te midden van eene jarenlange praktijk, door scherp waarnemen, kritisch overdenken en alzijdig bespreken en beoordeelen. Belangwekkend studieboek en betrouwbare gids tevens voor alle voormannen, die de coöperatie toepassen bij de thans bijna talloze boerenfabrieken voor de bereiding van zuivel, aardappelmeel, stroocarton en beetwortelsuiker. En ook voor de studiosi, die meer innerlijk kennis wenschen te maken met de „détours” van dit merkwaardige „Sérail”. Voor allen, die niet slechts den tegenwoordigen toestand dezer coöperatieve industrieën wenschen te kennen, maar ook hare wordingsgeschiedenis „ab ovo”; die niet alleen de „graue Theorie”, maar ook „des Lebens goldner Baum” wenschen te doorgronden. Een spiegel, waarin de zoo uiterst belangrijke coöperatieve boerenfabrieken haar beeld getrouwelijk zien weerkaatst, met al hare deugden en gebreken in groote trekken en ook in menig detail. Deugden! ja, inderdaad; maar gebreken ook, jammerlijke en vele, soms bij ontmoediging af.

Treffend is geteekend het haast onoverschatbare nut dezer aanvankelijk langzaam en aarzelend opgekomen, later snel en krachtig groeiende coöperaties, de kostelijke en kostbare vrucht van taai boerenenergie; leerschool en arbeidsveld beide voor de voormannen van den pittigen Groningschen eigengeëriden boerenstand; niet zonder menig bewijs tevens van bekrompene zelfzucht.

men daar inmiddels geleerd uit den aardappel een voor de textielindustrie en andere doeleinden zeer gewild meel te vervaardigen.

De grondlegger der aardappelmeelindustrie was de later als grootindustriël zoo bekend geworden W. A. Scholten, die in de streek zijner geboorte als jongen reeds de aardappelmeelbereiding in het klein beoefende. Zijn fabriekje te Warnsveld bij Zutphen brandde in 1841 af, waarin de toen nog financieel zeer kleine Scholten aanleiding vond het te verplaatsen naar het Foxholstermeer in Groningen. In 1850 kon hij de paardenkracht vervangen door stoom. Aan zijn ijzeren wil en taai volharding, gepaard aan een juist inzicht en groote flair is het te danken, dat de aanvankelijk onoverwinnelijk schijnende moeilijkheden konden worden beheerscht.

Na 1860 rezen de nieuwe fabrieken als paddestoclen uit den vruchtbaren bodem en breidde zich de aardappelcultuur evenredig uit. De kwijning der zeevaart werkte die ontwikkeling sterk in de hand. In 1849 telde men te Hoogezand-Sappemeer 28 scheepstimmerwerven, te Veendam en Wildervank 14. Na 1860 zag men de zoekpites, reeders en scheepsbouwers hunne financieele en intellectueele krachten wijden aan de aardappelmeelindustrie, waarvan Veendam het centrum werd. De scheepsbouwers van Oude-Pekela daarentegen wierpen zich op de stroocartonindustrie, waarvan deze plaats het centrum werd.

De tegenwoordige omvang der aardappelmeelbereiding kan worden afgeleid uit het feit, dat bij een goeden aardappelooft jaarlijks 10—14 miljoen HL. (in 1922 zelfs 14,6 miljoen HL.) worden vernalen. De waarde van het jaarlijks geproduceerde meel bedroeg vóór den oorlog reeds f 10—15 miljoen. De aardappel werd de kurk, waarop de veenkoloniale landbouw dreef en nog steeds drijft.

De aardappelcultuur wordt daar zeer intensief uitgeoefend met zware bemestingen. Vroeger werd veel stalmest van elders, o.a. van de Dollardpolders aangekocht, naast groote hoeveelheden stadscompost van Groningen en elders. Na 1880 is het kunstmestgebruik ingevoerd. Thans wordt nergens ter wereld per H.A. zoveel kunstmest aangewend als in de Veenkoloniën en geen gewas ontvangt daarvan zoveel als de aardappel. Ook de verbetering der aardappelrassen bereikt hier hare grootste successen.

(Slot volgt).

J. BS. WESTERDIJK.

UIT HET SCHEEPVAARTBEDRIJF.

Het opgewekt geluid, dat in den aanvang van het jaar als gevolg van de levendige vraag naar scheepsruimte van Australië in beschouwingen over de vrachtenmarkt kon worden beluisterd, heeft weder plaats gemaakt voor somber pessimisme.

Voor de zoozeer gewijzigde stemming is, wanneer wij den gang van zaken uitsluitend bezien van het standpunt des reeders, ongetwijfeld aanleiding. Op de jongste hausse in den graanhandel is een groote terugslag gevolgd; de haussiers zagen zich weldra door de dalende tendenz der prijzen verplicht hunne speculatieve positivities coûte que coûte af te wikkelen en de bonafide handel, afgeschrikt door de groote prijsfluctuaties, trok zich weldra uit de markt terug ten einde den verderen loop van zaken af te wachten. Bovendien bleek, toen men de voorraden in de verschillende Europeesche consumptiecentra nauwkeuriger analyseerde dan aanvankelijk geschied was, dat weliswaar ten gevolge der min gunstige oogstresultaten in een aantal Europeesche landen een niet on aanzienlijk tekort aan broodgraan bestond, doch dat niettemin de eerste ramingen te pessimistisch waren geweest en dat de gedeeltelijk reeds aangevoerde, gedeeltelijk nog zeilende ladingen waarschijnlijk voldoende zouden zijn om in de bestaande oogsttekorten te voorzien.

Eén en ander is oorzaak, dat de omzetcijfers zich binnen enge grenzen bewegen en waar de graanhan-

del in den nog steeds in verhouding tot 1914 zeer ingekrompen wereldhandel een voor het scheepvaartbedrijf zoo voorname rol speelt, kan het nauwelijks verwondering wekken, dat dit laatste wederom een periode van ernstige malaise doormaakt.

Trouwens het is niet slechts in den graanhandel dat men hoort klagen over slapte in zaken. In verschillende andere branches van den goederenhandel — wij denken aan den handel in metalen, katoen en textiel, terwijl ook de koffiemarkt bij herhaling gewaagt van geringeren omzet en lager prijzen — lijdt men klaarblijkelijk eveneens onder een inkrimping der zaken en de depressie op de vrachtenmarkt is ook thans weder — hoe kan het ook anders — een reflexbeweging van de constellatie van den wereldhandel.

Verschillende factoren dragen hiertoe bij. Allereerst zijn deze voortdurend terugkeerende perioden van inzinking een o.i. volkomen natuurlijk verschijnsel in het genezingsproces, dat bezig is zich in de economische samenleving te voltrekken. Reeds eerder wezen wij erop dat de chaos, veroorzaakt door den wereldoorlog en niet minder wellicht door de na-oorlogische periode, toen mannen als Keynes vrijwel als verraders werden uitgekreten en op de volkpsyche speculerende politici de economische wetten met voeten traden, slechts in zeer langzaam tempo voor meer geordende toestanden zou kunnen plaatsmaken. Feitelijk is de eerste schrede op den weg naar vrede en herstel eerst gezet, toen onder de auspiciën van MacDonald en Herriot het Londensch pact tot stand kwam en men kan het slechts betreuren dat de nog steeds wisselende toestanden op internationaal-politiek terrein een ernstige belemmering vormen voor het zoozeer rust behoevende bedrijfsleven.

Intusschen zit de veelgeplaagde reeder weder — hoe vaak was zulks in de afgelopen jaren reeds het geval — in het spreekwoordelijk hoekje waar de slagen vallen. Reageert als regel het scheepvaartbedrijf slechts langzaam op gunstiger verhoudingen in het zakenleven, het is steeds uiterst gevoelig voor iedere inkrimping van het wereldverkeer en dit geldt natuurlijk a fortiori in een periode van teveel aan scheepsruimte. Het is op het oogenblik, dat wij dit overzicht schrijven, zoo voor groote als voor kleine schepen praktisch niet mogelijk met winst te varen. Niet slechts de volkomen ontworpen La Plata-markt, waar een geheele vloot van vrachtschepen op omplooi wacht, doch ook Noord-Amerika en St. Lawrence, Australië, Indië en Middellandsche Zee deelen in de algemeene apathie en men kan zich slechts verwonderen over de volharding waarmede de „tramp“-reeders hunne schepen in de vaart houden. Bovendien blijft de voor export in Zuid-Amerika beschikbare hoeveelheid mais — waarop tal van reeders hun hoop hadden gevestigd — naar verluidt niet onbelangrijk beneden de verwachtingen, zoodat men, waar langzamerhand ook weder de om haar beperkte zaken beruchte zomermaanden naderen, goed zal doen vooralsnog geen al te groote levendigheid op de vrachtenmarkt te verwachten.

Dat de aanvankelijke geneigdheid van verschillende reeders om langzamerhand het door hen met onmiskenbaar talent uitgeoefend métier van „geldbeheerder“ te verwisselen voor dat van actief reeder, hetzij door aankoop dan wel door het bestellen van meerdere tonnage, zeer is verminderd door de weinig gunstige verhoudingen op scheepvaartgebied, kan nauwelijks verwondering wekken. Vooral in Engeland zijn tal van reederijen, wier beleggingsportefeuille welvoorzien was dank zij de voorzichtige politiek der bedrijfsleiders, allengs overgegaan tot het „beleggen“ der „investments“ in „floating property“. Helaas hebben de resultaten vooralsnog niet aan de verwachtingen beantwoord; de exploitatiewinsten waren in de meeste gevallen zelfs onvoldoende om tot de noodige afschrijvingen in staat te stellen, om van winstuitkeering niet te spreken.

De dezer dagen door Lloyds gepubliceerde gegevens met betrekking tot den huidige aanbouw van nieuwe schepen toonen dan ook een onmiskenbaren teruggang. Op 31 Maart toch waren in het Vereenigd Koninkrijk in aanbouw 1.165.468 tons, t.w. 132.000 tons minder dan op 31 December 1924 en ca. 308.000 tons minder dan 12 maanden geleden. De gemiddelde tonnage, die gedurende de twaalf onmiddellijk aan den oorlog voorafgaande maanden in aanbouw was, bedroeg 1.890.000 tons, d.w.z. 725.000 tons meer dan het huidige totaal. De totale in de overige landen in aanbouw zijnde scheepsruimte bedroeg 1.231.442 tons, of wel 58.000 tons meer dan op 31 December 1924. De jongste bestellingen der Anglo-Saxon draagen ongetwijfeld hiertoe bij. Ten slotte blijkt nog uit de door Lloyds gepubliceerde gegevens dat de totale in aanbouw zijnde wereldtonnenmaat, t.w. 2.396.910 tons, in vergelijking met de op 30 Juni 1913 in aanbouw zijnde tonnage een vermindering toont van 1.049.648 tons. In dit verband dient erop te worden gewezen dat 1913 ten aanzien van scheepsbouw het voor-oorlogsch record hield.

Is er, naar uit bovenstaande cijfers blijkt, een teruggang in de hoeveelheid in aanbouw zijnde tonnage; het is niettemin duidelijk dat zoolang het wereldverkeer beneden het normale blijft en de beschikbare ruimte de vraag daarnaar blijft overtreffen, van een blijvende verbetering van het vrachtenpeil al evenmin sprake kan zijn. Ook hier dus een verstoord evenwicht, dat eerst bij terugkeer van normale verhoudingen kan worden hersteld.

Factoren derhalve te over, die vooralsnog het scheepvaartbedrijf ongunstig zullen beïnvloeden. Voor optimisme ten aanzien van eertijd te behalen groote bedrijfswinsten is dan ook allerminst aanleiding, maar toch is ook een zwartgallig pessimisme misplaatst. De tot dusver gepubliceerde jaarverslagen van scheepvaartmaatschappijen, waaronder van enkele vrachtafzetterijen, toonen een zij het ook nog slechts geringen vooruitgang, een duidelijke aanwijzing van het zich langzaam herstellend bedrijfsleven. Mala sunt vicina bonis en zoo zien wij dan ook in de huidige moeilijkheden een overgangperiode, van langer duur weliswaar dan wij zouden wenschen, maar niettemin een geleidelijken overgang van het kwade in het goede, van den chaos in het uiteindelijk weder normaal functioneerend bedrijfsleven. C. V.

Rotterdam, April 1925.

DE ECONOMISCHE TOESTAND DER BOSKOOPSCHE CULTUREN.

Wil men den economischen toestand van Boskoop, het bekende exportcentrum van boomkwekerijproducten, zoodanig schetsen, dat een in hoofdtekken juist beeld ontstaat, dan kan men geenszins volstaan met het ontwerpen eener voorstelling van de herleving van handel en cultuur gedurende de laatste paar jaren, want dan zou men den toestand ongetwijfeld flatteeren. Er moet een achtergrond van het verleden en een voorgrond van de toekomst bij, opdat de beschouwer zie, dat de nadeelen der zeven magere jaren nog niet geheel hersteld, de periode der vette jaren nog lang niet zeker is angebroken.

Nu doet zich bij het schetsen van de handelsbeweging in het Boskoopse bedrijf de moeilijkheid voor, dat zijne exportcijfers niet te isoleeren zijn van die der geheele Nederlandsche boomkwekerij. Dit is echter geen overwegend bezwaar, omdat de uitvoer van onze boomkwekerij voor verreweg het grootste gedeelte door bemiddeling der Boskoopse exporteurs tot stand komt. Niet dat Boskoop zulk een overheerschen- de positie bij de productie van boomkwekerij-artikelen hier te lande inneemt, maar behalve zijn eigen artikelen, die een derde deel van de oppervlakte, in Nederland aan boomkwekerij gewijd, beslaan en die hier meer dan in andere centra voor export bestemd

zijn, plaatst het ook het grootste deel der uitvoerartikelen van de overige boomkwekerij van ons land op de wereldmarkt. Dientengevolge geven de in- en uitvoercijfers der boomkwekerij volgens de Nederlandsche statistiek in hunne op- en neergaande beweging en tot zekere hoogte ook in hunne absolute waarde een tamelijk nauwkeurig verloop van den Boskoopse handel en dit geldt nog meer voor de eerste der vier rubrieken, waarin onze handelsstatistiek de boomkwekerij-producten indeelt.

Deze rubrieken zijn: A. boomen (niet afzonderlijk genoemd) en heesters, waaronder struik- en stamrozen; B. vruchtboomen; C. planten in potten en kuipen; D. andere planten, stekken, afleggers, entrijs, enz. Voor 1917 geschiedde de omrekening van het gewicht naar de waarde volgens een vasten eenheids- prijs per 100 KG., die voor rubriek A. f 25, voor B. f 40, voor C. f 15 en voor D. f 30 was. Sindsdien geldt het opgegeven factuurbedrag als de waarde. Dit verschil in waardeberekening gelieve men in 't oog te houden bij de beschouwing van bijgaande tabellen.

In het eerste decennium der 20e eeuw stonden de exportculturen van Boskoop er goed voor; 1913 was gunstig geweest en 1914 beloofde een recordjaar te worden, tot begin Augustus de wereldoorlog uitbrak. Onmiddellijk volgden afbestellingen en werden wij van het verkeer over land met België en Frankrijk afgesneden. Daardoor leden vooral bedrijven met afzet naar de belligerente landen op het continent en centra als Oudenbosch met culturen van grovere en goedkoopere artikelen, slechts geschikt voor export over kortere afstanden, dus naar de aangrenzende landen, direct gevoelig.

Toch bracht de oorlog niet dadelijk beduidende vermindering van den export — deze was tot 1917 vrijwel gelijk in gewicht aan dien van 1913 —, maar wel een verplaatsing van zijn zwaartepunt van Duitsland, dat vóór den oorlog ruim de helft onzer productie afnam, naar de Vereenigde Staten, die nog maar half zooveel betrokken, doch veel meer schenen te beloven voor de toekomst. Hunne afname werd nu echter zeer geforceerd, vooral toen in 1916 Duitsland en Engeland den invoer van luxe-artikelen en daaronder boomkwekerijproducten, verboden, door bedrijven, welke van hun afzetgebied beroofd waren, doch weinig of geen relaties in Amerika hadden. Speciale aanbiedingen en zendingen naar publieke verkooping ondersteunden de scherpe concurrentie in het neerdrukken der prijzen. Intusschen werd ook het verkeer met Oostenrijk-Hongarije en Zwitserland moeilijker. Scandinavië, waarvoor onze export zich vroeger slechts matig geïnteresseerd had, werd met bijzondere vlijt bewerkt, doch ondanks de oorlogswinsten dezer landen leverde deze afzet, ofschoon hij aanvankelijk sterk toenam, door de vinnige concurrentie ons weinig baat op. Daarbij kwam schaarschte en ongeregelde transportgelegenheid de verzending belemmeren en dit bereikte zijn toppunt met de afkondiging van den onbeprekten duikbootoorlog in Februari 1917. In 't zelfde jaar sloot Oostenrijk-Hongarije zijn grenzen voor luxe-producten en daardoor mede voor boomkwekerij-artikelen, terwijl Rusland door den loop der gebeurtenissen reeds eerder uitgeschakeld was. Het zal niet bevreemden, dat onder dergelijke omstandigheden de kwantiteit van onzen uitvoer in 1917 slechts ongeveer ¼ van die van 1913 was.

Intusschen had zich sinds het uitbreken van den oorlog ook de binnenlandsche markt, waarvoor Boskoop zich tot dusverre weinig aangetrokken gevoelde, belangrijk gewijzigd. Na een korte periode van inzinking ontwikkelde zich hier in verband met een snelle stijging van den levensstandaard en de steeds sterkere beperking van den invoer van levensmiddelen en grondstoffen, een toenemende vraag naar snijbloemen, sier-, laan- en vruchtboomen, heesters, groenten, enz. Daarmee ging Boskoop rekening houden. In zijne luxe-culturen had het zich meer en meer op de meer-

Tabel I

Uitvoergewicht (in tons)

Namen der artikelen	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
A. Boomen, heesters, rozen	14.724	18.022	16.212	14.497	3.383,4	6.370,0	11.626,7	8.063,8	12.113,4	12.369	14.462	18.468
B. Vruchtboomen	123	62	20	21	2,7	0,4	61,7	174,0	222,4	627	462	331
C. Planten in pot of kuip	270	120	294	525	29,7	12,4	13,0	18,5	75,7	9	17	76
D. Andere planten, stekken, enz.	952	352	337	183	1.084,6	1.411,9	3.698,5	623,8	579,6	366	261	1.026
Totaal	16.069	18.556	16.863	15.226	4.500,4	7.794,7	15.399,9	8.880,1	12.991,1	13.371	15.202	19.901

Invoergewicht

A. Boomen, heesters, rozen	2.870	3.645	4.027	1.626	1.059,9	346,0	1.287,4	2.061,2	1.986,2	3.755	3.300	2.349
B. Vruchtboomen	82	64	38	41	48,6	14,2	26,0	36,7	22,5	147	135	55
C. Planten in pot of kuip	41	323	445	364	410,6	105,9	142,0	119,2	236,3	509	399	375
D. Andere planten, stekken, enz.	136	33	169	161	461,8	205,4	468,1	413,7	329,7	617	583	725
Totaal	3.129	4.065	4.679	2.192	1.980,9	671,5	1.923,5	2.630,8	2.574,7	5.028	4.417	3.504

Uitvoeroverschot	12.940	14.491	12.184	13.034	2.519,5	7.123,2	13.476,4	6.249,3	10.416,4	8.343	10.785	16.397
------------------------	--------	--------	--------	--------	---------	---------	----------	---------	----------	-------	--------	--------

(Uitvoerwaarde (in 1000 guldens))

A. Boomen, heesters, rozen	3.680						3.144	3.209	3.336	3.825	4.267	5.023
B. Vruchtboomen	49						19	130	94	187	133	84
C. Planten in pot of kuip	40						4	9	42	4	6	36
D. Andere planten, stekken, enz.	285						1.158	400	282	127	119	329
Totaal	4.054						4.325	3.748	3.754	4.143	4.525	5.472

Gemiddelde uitvoerwaarde in gld. per 1000 KG.

A. Boomen, heesters, rozen	250						270	398	275	309	395	272
B. Vruchtboomen	400						313	751	423	298	288	254
C. Planten in pot of kuip	150						308	500	555	444	353	474
D. Andere planten, stekken, enz.	300						314	642	487	329	456	321
(A.B.C.D.) Levende planten	252						281	422	289	310	298	275

Tabel II

A. Boomen, heesters, rozen

Levende Planten
(A, B, C, D.)

Uitvoer naar:	A. Boomen, heesters, rozen									Levende Planten (A, B, C, D.)		
	1913			1922			1923			1924		
	1000 KG.	1000 Gld.	Gld. p. ton	1000 KG.	1000 Gld.	Gld. p. ton	1000 KG.	1000 Gld.	Gld. p. ton	1000 KG.	1000 Gld.	Gld. p. ton
België	239	59	250	1.188	167	141	1.275	134	105	120	14	167
Frankrijk	14	3	250	1.082	135	125	1.230	148	120	602	95	158
Engeland	1.734	433	250	5.444	2.181	401	7.928	2.738	345	6.754	2.225	329
Duitschland	7.718	1.929	250							6.873	1.362	198
Denemarken	138	34	250	1.345	184	137	957	147	153	470	100	213
Noorwegen	170	42	250	322	127	394	292	108	369	133	59	444
Zweden	243	60	250	586	270	461	555	263	474	553	300	543
Finland				23	20	870				51	41	804
Zwitserland				799	125	155	972	146	150	809	142	177
Tsjecho-Slowakije							177	23	150	380	46	121
Oostenrijk										240	30	125
Vereenigde Staten	3.796	949	250	226	247	1.093	146	183	1.253	193	232	172
Canada	21	5	250	526	234	426	501	263	525	612	372	608
Argentinië	26	6	250	61	31	508	37	21	570			
Totaal	14.724	3.680	250	12.369	3.825	309	14.462	4.267	395	19.901	5.472	275

jarige artikelen teruggetrokken, omdat men die bij geringe vraag z.g. kan doorkweken, zonder dat ze waardeloos worden, al verliezen ze al langer hoe meer de courante maten. Het land, dat aldus door het loslaten der cultuur van tweejarige artikelen ten gevolge van de lage prijzen in den plaatselijken handel vrijkwam, werd door vele kwekers benut voor de teelt van groenten en snijbloemen en deze beweging had ten gevolge de oprichting van een veiling, welke zich heeft weten te handhaven in het bijzonder voor snijbloemen, vooral rozen en een zouterij, welke natuurlijk den weg van vele andere is opgegaan. Verscheidene exportbedrijven gingen zich met of zonder tuinaanleg voor de binnenlandsche markt interesseeren, doch deze kon natuurlijk ondanks haar gretige vraag het surplus der Boskoopsche productie van luxe-goed niet verzwelgen, zoodat van loonenden afzet bij de inmiddels beduidend gestegen productiekosten geen sprake kon zijn.

Zoo bleek dan, dat het Boskoopsche centrum zijn bedrijf van luxe-culturen met de uiterste inspanning niet op den ouden voet kon blijven voortzetten. Zelfs de grootere zaken vermochten op den duur niet tegen den oorlogstoestand en zijne gevolgen op te tornen. Ze moesten de intensiviteit der exploitatie gaan ver-

minderen door bezuiniging op arbeidskrachten, grondstoffen, onderhoud van gebouwen, gereedschappen, enz.

De gebeurtenissen volgden te midden van alle bekommernis zich snel op, zoodat het teeltplan wel als een windhaan had moeten draaien, zoo men zich naar 's werelds loop direct had willen richten. Intusschen gelukte het in '18 en '19 den export weer tijdelijk op te voeren. November '18 bracht den wapenstilstand en daarmee het herstel van het zeeverkeer. Dit werd door Boskoop vooral daarom zoo gewaardeerd, omdat 1 Juni '19 in de Vereenigde Staten Plant Quarantine Act 37 in werking zou treden, die den vrijen invoer van boomkwekerij-artikelen in de Unie zou beperken tot onderstammen van vruchtboomen en rozen. Het ging er dus om het winterseizoen van '18 op '19 nog zooveel mogelijk te benutten tot het spuien van luxe-artikelen naar de Unie, waar natuurlijk de importeurs zich graag voor jaren wilden voorzien.

Terwijl Amerika aldus vrijwel dichtstloeg, kwam Engeland gelukkig open. Wel werd daarvan door transportmoeilijkheden in het najaar niet direct voldoende geprofiteerd, doch de jaarrekening voor 1919 was toch zoowel naar de waarde als naar het gewicht van den uitvoer gunstiger dan ze in jaren geweest

was. Te midden van al de donkere vooruitzichten was de Engelsche markt dus het lichtpunt. Wel was deze nooit bijzonder belangrijk voor ons geweest, maar zij kon het worden en ze is het geworden ook, ja, sinds de uitvoer op Engeland is herleefd, ligt daar zijn zwaartepunt. Ook daar had de oorlog op veel arbeidskrachten, de zorg voor de volksvoeding op veel terrein der boomkwekerij beslag gelegd. Zoodra de oorlog voorbij was, ging de Engelsche boomkwekerij weer aan het herstel harer bedrijven werken en dit schiep groote vraag naar onze producten.

Het jaar 1920 bracht nogmaals een geweldige inzinking in onzen export, vooral als men naast den uitvoer ook den invoer beschouwt. Er ontwikkelde zich nl. hier te lande een niet onbelangrijke tusschenhandel met de producten uit de herstellende kwekerijen van valuta-zwakke landen en daarvan profiteerden uit den aard der zaak onze exporteurs meer dan onze kweekers. Nederland had zich door zijn oude relaties weten meester te maken van het grootste gedeelte van den import van onderstammen in de Vereenigde Staten, doch deze import verzorgde het voor een groot gedeelte met Fransche en Italiaansche waar. Evenzoo dreef het tusschenhandel in bosch- en plantsoen, rozen, enz. tusschen Zuidelijke en Oostelijke landen van Europa eenerzijds en Westelijke en Noordelijke anderzijds. Doch al spoedig trad Frankrijk weer als onze concurrent met zijn onderstammen in Amerika, Holstein met zijn rozen in Scandinavië op. De vraag naar vrucht- en laanboomen, welke zich sinds 1919 in België en in mindere mate ook in Frankrijk openbaarde, kwam meer de kweekers van centra als Opheusden en Oudenbosch dan die van Boskoop ten goede en slonk geleidelijk weg.

Eerst in 1923 werd voor Boskoop het eigenlijke malaise-tijdvak afgesloten. Toen hield de inkrimping zijner culturen, de daling der landprijzen op, doordat er evenwicht was ingetreden tusschen vraag en aanbod. De overproductie verdween echter niet uitsluitend door het wassen der vraag in het afzetgebied, maar mede doordat de laatste jaren de aankweek maar matig was. Aan enkele belangrijke artikelen, zooals klimplanten, Rhododendron en Azalea's bleek zelfs een tekort te bestaan. Het jaar 1924 begon onder schijnbaar bijzonder gunstige omstandigheden, doordat de uitvoer naar Duitschland werd hersteld. Dit land, dat zoo lang de Boskoopsche artikelen vrijwel geheel had moeten ontberen, kocht direct gretig tegen oplopende prijzen en toonde den ganschen zomer veel kooplust, zoodat de najaarsverzending bijzonder druk was, want ook de handel op Engeland was niet slecht geweest. Scandinavië werd van jaar tot jaar van minder beteekenis, alleen Zweden weet zijn vraag vrij goed te handhaven. De afzet naar Zwitserland gaat niet vooruit, die naar Canada op en neer, terwijl hij naar België, Frankrijk, Tsjecho-Slowakije, Oostenrijk en Joego-Slavië in verband met den lagen stand van het betaalmiddel niet veel beteekent. De handel op de Vereenigde Staten is op speciale vergunningen in belang toegenomen, zoowel wat de hoeveelheid als de verscheidenheid der artikelen betreft. Om niet te uitvoerig te worden, moge ik voor nadere bijzonderheden omtrent de beteekenis der verschillende landen gedurende de laatste jaren alsook voor het algemeen verloop der prijzen per ton in de verschillende rubrieken naar bijgaande tabellen verwijzen.

Ten slotte nog enkele korte opmerkingen. De omzet in het afgelopen jaar was goed, de Boskoopsche artikelen zijn weer duur. Men overschatte noch het een, noch het ander, doch neme in aanmerking, hoezeer de productiekosten sinds 1914 gestegen zijn, hoeveel er nog in het bedrijf moet worden gestoken om dit weer in elk opzicht op zijn vroegere capaciteit te brengen en het geheel in te stellen op de vraag der wereldmarkt. Verscheidene kweekers, die wellicht in de moeilijke jaren al te gretig van het beschikbaar gestelde crediet gebruik gemaakt hebben, kunnen zich

nu niet voldoende roeren om van de gunstige omstandigheden naar behooren te profiteren. 't Is merkwaardig, hoe snel de mare der opleving van het Boskoopsche centrum zich door het land verspreidt en allerwege groote illusies wekt. Vele jonge kweekers vestigen zich aan den buitenrand van het centrum, waar ze de verlaten kwekerijen weer in cultuur nemen, vele jongelui uit de steden melden zich weer aan als leerling der tuinbouwschool, enz.

Toch, al is er thans schaarschte aan allerlei artikelen en allerzijds een levendige vraag, dus in dat opzicht alleszins stof tot tevredenheid, verzwegen mag niet worden, dat, hoezeer de positie van handelaar en van kweeker ook verbeterd is, de export in verschillende richtingen nog onzeker schijnt. Het gevaar voor verhooging van invoerrechten in verschillende landen, zelfs daar, waar ze als in Duitschland reeds zeer hoog zijn, is verre van denkbeeldig, de kans, dat de Vereenigde Staten hun invoerverbod ook over bepaalde rozenonderstammen, ten slotte zelfs over alle onderstammen zullen uitbreiden niet uitgesloten, evenmin dat Canada zijne politiek ten aanzien van den invoer van boomkwekerij-producten in dezelfde richting als de Vereenigde Staten zal leiden.

C. PH. MOERLANDS.

DE SOCIALE KANT VAN DE ONTWIKKELING ONZER MIJNINDUSTRIE.

III (Slot).

Iets over de toekomst.

Het Zuid-Limburgsche mijnbedrijf zal zich in de eerste jaren nog aanmerkelijk uitbreiden. De groote Staatsmijn „Maurits”, berekend op eene productie van 1.500.000 ton per jaar, kwam reeds in exploitatie en nog twee particuliere mijnen zijn in aanleg. Daarom valt te verwachten, dat na vijf jaren het aantal arbeiders zal gestegen zijn tot minstens 40.000.

Deze uitbreiding, die weer in een plattelandsomgeving zal plaats hebben, eischt bijzondere voorzieningen met betrekking tot de volksgezondheid, het volksonderwijs, de politiezorg enz. Zonder de hulp van een krachtig particulier initiatief en van de Regeering zullen de betrokken financieel zwakke gemeenten hiertoe niet in staat zijn.

Het particulier initiatief kan en zal helpen bij den woningbouw. De Centrale Bouwvereniging „Ons Limburg” heeft al plannen gereed, plannen, die ook de Regeering uit de moeilijkheid van de tegenwoordige woningvoorziening kunnen helpen. Omgekeerd moet de Regeering hulp bieden, om die plannen te verwezenlijken.

Groote zorg zal verder moeten worden besteed aan de verbetering van de nog onvoldoende verkeersmiddelen. Hiermede staan alle andere belangen in onmiddellijk verband.

Zoolang het verkeerswezen niet behoorlijk geregeld is, zal ons mijnbedrijf in tijden van laagconjunctuur — zooals thans bewezen wordt — niet opgewassen zijn tegen de concurrentie van het buitenland. En dit zou, na zulke groote uitbreiding van het bedrijf, wel eens een ramp kunnen worden, die niet meer te herstellen is.

Van een beter geregeld verkeerswezen is verder ook afhankelijk de vestiging van nieuwe industrie, die er in onze mijnstreek noodzakelijk komen moet, om aan meisjes en jongens, die nog niet tot het mijnbedrijf kunnen worden toegelaten of hiervoor ongeschikt zijn, werk te verschaffen.

Hier raken wij een sociaal probleem van de grootste beteekenis. Oogenblikkelijk loopen er in ons mijngebied honderden jongens en meisjes rond, die de school hebben verlaten, maar geen werkgelegenheid kunnen vinden. En hun aantal neemt natuurlijk toe naarmate er meer gehuwde arbeiders in het mijnbedrijf worden opgenomen. De beste jeugdorganisatie staat hier machteloos tegen de demoraliseerende ge-

volgen van die leeglooperij. Het eenige middel — dat tevens de sociale positie der mijnwerkers belangrijk zou versterken — ligt in de vestiging van nieuwe industrie. Deze zal dan ook op bijzondere wijze moeten worden bevorderd. Vooral de chemische industrie zou in de nabijheid van onze kolenmijnen een groote kans van slagen hebben, indien kunnen overwonnen worden moeilijkheden, die in verband staan met het verkeerswezen, goedkoop bouwterrein en kapitaalgebrek.

* * *

Een ander probleem is de ontwikkeling van de bedrijfsorganisatie. Een goed begin is gemaakt met de z.g. „contact-commissie”. Buitenlandsche mijnwerkersorganisaties hebben, zooals boven medege-deeld, deze wijze van onderhandeling zelfs zeer geprezen. Toch wordt, zooals ik onlangs in de Tweede Kamer heb opgemerkt, al langer zoo meer gevoeld, dat bij de onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden — die niet los te maken zijn van de economische positie van het bedrijf — de vertegenwoordigers der arbeiders geen gelijke partij zijn en dat dit voor goede rechtsverhoudingen niet bevorderlijk is.

De onderhandelaars van de zijde der arbeiders missen n.l. de noodzakelijke gegevens, waarop hun oordeel steunen kan. Zij moeten geheel afgaan op ongecontroleerde mededeelingen van de wederpartij. Dit verzwakt het vertrouwen en geeft aanleiding tot conflicten, die men juist voorkomen wil.

Tot nu toe is het onder de voortreffelijke leiding van den heer Frowein, een der directeurs van de Staatsmijnen, vrij goed gegaan. Maar men was dan ook toegevend aan weerszijden en de mijn-directies voorkwamen het afbreken der onderhandelingen door op het laatste moment althans eenige gegevens over te leggen omtrent de bedrijfsresultaten.

Dat dit alleen gebeurt, wanneer een conflict dreigt, dat althans een deel der stukken op het laatste oogenblik op tafel wordt gelegd, om de verantwoordelijke arbeidersleiders, alvorens zij een hoogst gewichtige beslissing moeten nemen, tot oordeelen in staat te stellen, is een scheeve toestand.

Het hoofddoel der vreedzame onderhandelingen is het voorkomen van noodlottigen strijd, meestal voor twee kanten nadeelig en in elk geval schadelijk voor het bedrijf.

Daarom moet toegegeven worden, dat er aan het rechtsinstituut van de Contact-commissie nog een zeer voornaam element ontbreekt, en wel de kennis der feiten (bij de ééne groep der onderhandelaars) waarop het oordeel steunen moet.

Ook nog iets anders is noodig, n.l. voldoende economische en technische ontwikkeling, om tot goede beoordeeling van de feiten te kunnen komen. En daarom kan men niet op eens het ideale bereiken, maar de geleidelijke ontwikkeling van den toestand, waarin de bedrijfsgenooten hunne belangen doen steunen op machtsverhoudingen, naar een toestand, waarin veilig kan worden vertrouwd op het recht, m.a.w. de ontwapening op economisch gebied, moet toch zoo krachtig mogelijk worden bevorderd.

In het belangrijke mijnbedrijf zou de eerste stap in deze richting kunnen zijn, dat de Contact-commissie wordt ter zijde gestaan door een onpartijdigen accountant, die omtrent de economische positie van het bedrijf kan voorlichten.

Zoo wordt al langer zoo meer de noodzakelijke sfeer van vertrouwen geschapen, noodig voor eene goede samenwerking in het bedrijf en wordt het groote gevaar bezworen van conflicten, waarvan de sociale en economische gevolgen voor het geheele land, maar vooral voor Zuid-Limburg van ontzettende beteekenis zijn.

* * *

Nog een ander probleem ligt in de vraag of de Staatsexploitatie dan wel de exploitatie door particulieren krachtiger moet worden bevorderd.

Dat wij reeds uit het oogpunt van noodzakelijke werkverruiming in verband met de overbevolking, de schatten in onzen bodem zoo intensief mogelijk moeten exploiteeren, niemand zal en kan het tegenspreken, maar over de wijze *hoe* dit geschieden moet, loopen de meeningen uiteen.

Sommigen willen toenemende Staatsexploitatie, zelfs reserveering van alle mijnvelden voor den Staat; anderen geven verre de voorkeur aan particuliere exploitatie.

De kwestie is weer aan de orde door de indiening van een wetsontwerp tot exploitatie van de Peelmijnvelden.

Aangezien de sociale belangen hier niet van de economische te scheiden zijn, mag ik, hoewel dit artikel zich met den socialen kant der dingen bezighoudt, van den economischen hier niet geheel zwijgen. Ons Staatsmijnbedrijf is nog jong. Omtrent zijne resultaten kan slechts weinig worden gezegd, maar toch wel dit ééne, dat de uitkomsten nog twijfelachtig zijn en dat in de leiding hier en daar ernstige fouten zijn begaan.

Voor zoover mogelijk zijn deze fouten hersteld en kan men in andere opzichten ook aanwijzen, dat de leiding van het Staatsbedrijf goed doorzicht heeft getoond.

Maar voorloopig zou ik tot eene belangrijke uitbreiding van dit bedrijf niet durven adviseeren. Te veel staat hier op het spel. Zou het immers misloopen — en dit kan in een Staatsbedrijf zoo gemakkelijk geschieden — dan is dit niet alleen voor den Staat, maar ook en vooral voor de betrokken arbeiders een ramp. Hier kunnen de loonen immers niet uit de schatkist, maar moeten zij uit het bedrijf worden betaald. En de eigenaars van particuliere mijnen zullen zich, wanneer het Staatsbedrijf minder goede zaken maakt, gemakkelijk achter dit bedrijf verschuilen, wanneer ten gevolge daarvan de arbeidsvoorwaarden moeten worden verslechterd.

Daarom late men vooral bij de zoo moeilijk te ontginnen Peelmijnvelden het initiatief aan particulieren. In Zuid-Limburg is bewezen, dat deze, vooral door minder kostbaren aanleg en eenvoudiger inrichting — zonder de veiligheid te schaden — meer kans maken op winstgevende exploitatie.

De Peelmijnvelden bieden nog mogelijkheid van eene jaar-productie van minstens 3 miljoen ton met werkgelegenheid voor 15.000 arbeiders. Aanvankelijk wordt slechts gedacht aan de ontginning van één der drie velden, maar dit is dan het grootste en zou een productievermogen hebben, gelijk aan dat van de mijn „Maurits”. Deze werkverruiming mag niet langer achterwege blijven, doch moet integendeel zoo krachtig mogelijk worden bevorderd.

* * *

Nadat het bovenstaande geschreven was, kwam, op 2 April jl., in de Tweede Kamer aan de orde eene interpellatie van den heer Van Ravesteijn, betreffende de loonsverlaging in de mijnindustrie en de maatregelen, die de Regeering in dit opzicht reeds heeft getroffen of nog denkt te treffen.

Ondergeteekende had toen gelegenheid met eenige cijfers de positie van ons mijnbedrijf op de internationale markt duidelijk te maken en hieraan te verbinden een voorstel tot het veiliger stellen van de arbeidsvoorwaarden der mijnwerkers in de toekomst. Op die cijfers en dat voorstel moge hier nog de aandacht worden gevestigd.

In het normale jaar 1913 werden geproduceerd: in België 22,8, in Frankrijk 40,1, in de Ver. Staten van N.-Amerika 51,7, in Duitschland 191,5, in Engeland 292 ¹⁾ en in ons land slechts 1,9 miljoen ton steenkolen. Terwijl in de genoemde landen dus in totaal 600 miljoen ton werden geproduceerd, bleef onze productie beneden de 2 miljoen.

¹⁾ Zie „Handelsberichten” van 15 Sept. 1921.

Thans is deze positie geenszins verbeterd, al is dan onze productie verdrievoudigd en zijn Engeland en Duitsland met hunne productie achteruit gegaan. Dit valt hoofdzakelijk toe te schrijven aan de enorme ontwikkeling van den mijnbouw in Zuid-Afrika en Amerika.

Uit de maandgemiddelden, die werden gepubliceerd, valt af te leiden, dat de jaarproductie in 1924 heeft bedragen: in België 23, in Duitsland 118, in het Saargebied 14, in de Ver. Staten 501, in Engeland 271 en in Frankrijk 42 miljoen ton steenkolen.²⁾

De totaalproductie niet van alle, maar van deze kolenproducerende landen, waarmede wij vooral te maken hebben, bedroeg dus in 1924 niet minder dan 970 miljoen ton. De geheele wereldproductie wordt voor dat jaar op 1200 miljoen ton geschat.

Hierbij vergeleken, verzinkt onze productie eenvoudig in het niet. Deze productie bedroeg in 1924 niet eens 6 miljoen ton.

Duidelijk blijkt hieruit, dat wij geheel zonder invloed zijn op de wereldmarkt en dat de prijzen niet hier, maar elders worden geregeld.

Voor onze jonge mijnindustrie, voor hare duizenden arbeiders en voor het geheele mijngebied kan dit in tijden van wereldcrisis een debâcle worden.

Daarom dient gedaan, wat mogelijk is, om dit te voorkomen.

De zeer ernstige crisis, die thans wordt doorgemaakt, nu de kolenprijzen beneden kostprijs zijn gedaald, heeft de Regeering in hare gevolgen verzacht door twee maatregelen: 1o. door eene verlaging van vrachtprijzen voor hare rekening te nemen en 2o. door tijdelijke opheffing van het mijnrecht met verplichting, om de gemeenten en de provincie, voor hun aandeel in dat recht, schadeloos te stellen.

Op zulke noodmaatregelen mag en kan men echter in de toekomst niet bouwen.

Daarom werd door ondergeteekende het voorstel gedaan, om — wanneer straks het mijnrecht weer in werking treedt — het aandeel van den Staat in de opbrengst van dit recht te storten in een speciaal fonds, waaruit in noodgevallen aan de arbeiders en dus indirect ook aan het bedrijf steun kan worden verleend. Uit dit fonds zouden dan verder bijdragen kunnen worden verleend tot aanvulling van te karige pensioenen en in de kosten van den woningbouw.

Is het niet merkwaardig, dat een dergelijk fonds was voorzien bij de Mijnwet 1810, juist in artikelen, die onze wetgever, bij de wet op het mijnrecht, in 1920, heeft vervallen verklaard?

Tot deze artikelen behoorden de volgende.

Art. 38. De Regeering zal, indien noodig, voor de exploitatie, die ze er toe vatbaar oordeelt, hetzij door een artikel in de acte van concessie, hetzij voor de reeds geconcedeerde mijnen bij een afzonderlijk decreet, de Raad van State gehoord, toestaan, *het evenredig recht geheel of gedeeltelijk kwijt te schelden, voor den tijd, dien ze daartoe geschikt oordeelt.*

Dit kan geschieden tot aanmoediging bij moeilijke werken; en gelijke kwijtschelding zal ook als vergoeding van schade kunnen worden toegelaten bij ongeluk door overmacht gedurende de exploitatie.

Art. 39. *De opbrengst van het vast en evenredig recht zal een buitengewoon fonds vormen, waarvan bijzondere rekening bij de Staatskas zal gehouden worden; dit fonds zal bestemd worden voor uitgaven der mijnadministratie en voor nasporingen, opening en in werking stellen van nieuwe mijnen of voor herstelling van oude mijnen.*

Twee gevallen waren dus door den wetgever van 1810 voorzien: het geval, waarin tijdelijk geheel of gedeeltelijke kwijtschelding van het mijnrecht moest worden verleend, wegens bijzondere moeilijkheden, waarmede het bedrijf te worstelen kreeg, en het geval, dat uit het buitengewoon fonds, uit de opbrengst

²⁾ Zie „Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek”, 20e jaargang, afl. 2, bldz. 169.

van het mijnrecht te vormen, o.a. steun moest worden toegekend voor den aanleg van nieuwe of voor herstelling van oude mijnen.

Het eerste geval gelijkt veel op den thans genomen buitengewonen maatregel. Ook nu stelt de Regeering voor, om het mijnrecht tijdelijk op te heffen, weliswaar om andere moeilijkheden, dan de wetgever van 1810 voorzag, maar toch in denzelfden geest, nl. om hulp te verlenen in bijzondere omstandigheden, die voor het bedrijf gevaar opleveren.

Het tweede geval slaat op geheel andere verhoudingen, waarmede de wetgever van 1810 te maken had, maar ook in dat geval was het doel: bescherming of aanmoediging van het bedrijf.

Bij de tegenwoordige verhoudingen kan een dergelijke hulp — zooals nu de ervaring leert — even noodzakelijk zijn.

Wanneer, bij overproductie van steenkolen, andere landen ten opzichte van ons land een dumping-politiek toepassen en de kolen ver beneden den hier betaalden kostprijs op onze markt werpen, dan kan men het mijnbedrijf, zijne talrijke arbeiders en de geheele bevolking van het mijngebied niet aan hun lot overlaten zonder groote nationale belangen te schaden.

In zulk geval zou hulp kunnen worden verleend uit een speciaal fonds, in betere tijden door het bedrijf zelve gevormd; een fonds nl., waarvan de middelen bestaan uit dat deel der opbrengst van het mijnrecht, (50 pCt. van het totaal) dat tot heden in de Staatskas werd gestort.

Hiermede was dan tevens opgelost het voor de mijnwerkers een speciaal karakter dragend werkloosenvraagstuk.

Gewone werkloosheid, zooals in andere bedrijven, is bij de mijnwerkers onbekend. Zelfs in dezen crisistijd nu met verlies wordt gewerkt, moeten nog, om het bedrijf te kunnen voortzetten in zijne exploitatie van nieuwe mijnen, nog steeds meer arbeidskrachten worden te werk gesteld.

Wel komt het voor, dat z.g. „Feierschichten” worden ingelegd; dat op oude mijnen, wegens te groote voorraden, één of meer dagen niet gewerkt wordt, of dat de opbrengst der kolen zóó gering is, dat de loonen — die voor meer dan 60 pCt. den kostprijs bepalen — zonder bijzondere maatregelen zouden moeten dalen beneden een redelijk welvaartsspeil.

Welnu, dan is 't ten opzichte der arbeiders en der van het mijnbedrijf afhankelijk gemaakte landstreek billijk, dat ook voor deze gevallen — evengoed als b.v. voor 't onderhoud der mijnen en machines — een reserve-kapitaal wordt gekweekt.

Dit kan zijn het kapitaal van meergenoemd fonds, waarin, in normale tijden, jaarlijks ongeveer f 800.000 tot f 1.000.000 kan worden gestort.

De wijze van deze hulpverlening uit zulk fonds zou bij afzonderlijk reglement moeten worden geregeld naar verhouding van loonen, kostprijs en verkoopprijs der steenkolen.

Gemakkelijker en zekerder dan door de oprichting van een internationaal Bureau tot regeling van productie en verkoop van Steenkolen — hetgeen van andere zijde werd voorgesteld — zou door deze hulpverlening het mijnwerkersbelang zijn veilig te stellen.

Op de internationale markt kunnen wij, zooals aangevoerd, zeer weinig invloed doen gelden, en onze medewerking aan zulp een Bureau zou wel eens de strop kunnen worden voor ons eigen mijnbedrijf. *Zelfhulp* is dus het aangewezen middel en kan, zooals hierboven verklaard, ook worden toegepast.

H. G. M. HERMANS.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

NOG TWEE „OPLOSSINGEN” VOOR HET WERKLOOSHEIDSVRAAGSTUK?

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

De jaarvergadering der „Independent Labour Par-

ty" geniet altijd — en terecht — in sterke mate de aandacht van de pers. Ofschoon de I.L.P. slechts een deel der „Labour Party" is, is zij, wanneer men na gaat, waar het intellect zetelt, verreweg het belangrijkste deel. Alle leiders, met slechts zeer enkele uitzonderingen, zijn er lid van en het is in de I.L.P., dat nieuwe denkbeelden worden besproken, die daarna hun tocht door de geheele „Labour Party" aangevangen. Wat hier gezegd wordt is derhalve een aanwijzing voor hetgeen de „Labour Party" waarschijnlijk naderhand zal zeggen.

Op de laatste vergadering, welke een week geleden werd gehouden, vormden in het bijzonder twee kwesties de hoofdpunten der discussie. Het eene was, of bij nationalisatie der industrie de eigenaars al of niet schadevergoeding zouden moeten ontvangen. Het andere was de nationalisatie der banken. In vorige brieven heb ik er reeds op gewezen, dat deze kwestie in de kringen der Labour Party gestadig naar voren komt. Op deze vergadering werd een lange resolutie ingediend, welke de volgende maatregelen aanbeval:

1. Onmiddellijke omzetting van de „Bank of England" in een openbare instelling, bestuurd door een „Board of Directors", die, behalve vertegenwoordigers van de „Treasury", deskundigen op het gebied van het bankwezen, het verdere zakenleven en de economische wetenschap zou moeten omvatten.

2. Het brengen van de „Joint Stock Banks" onder overheidstoezicht en het scheppen van eenheid in de bankpolitiek door een „Banking Advisory Council".

3. Het scheppen van de faciliteiten, welke in staat zouden stellen tot het oprichten van gemeentelijke en landbouwbanken en tot de uitbreiding van de werkzaamheden der spaarbanken, zoowel van de post-spaarbanken als van de „trustee banks".

4. Alle regeerings-kapitaal-garanties krachtens de „Trade Facilities Act" of dergelijke regelingen moeten van een bepaling vergezeld gaan, die de Regeering een daarmede corresponderend aandeel in de controle en den eigendom van met behulp hiervan geproduceerde kapitaalgoederen geeft.

Gelijk men ziet is onder dit alles niet veel, dat bijzonder nieuw is. Niet in deze voorstellen ligt dan ook het belangwekkende, doch in den aard van de redevoering, waarmede zij ter vergadering werden aanbevolen. Na een zeer gematigde rede van Mr. W. Graham, die parlementair secretaris van de Schatkist in de arbeidersregeering was, kwam een oratie van geheel ander karakter van Mr. Oswald Mosley. Vermeld zij hier, dat Mr. Mosley de schoonzoon van wijlen Lord Curzon is en nog maar een zeer jong recruit in de rijen der arbeiderspartij en dat hij vroeger een zetel in het Lagerhuis heeft gehad als onafhankelijk conservatief. Bij de laatste verkiezingen trachtte hij zonder succes een zetel in het Birminghamsche te winnen en schijnt zich zeer gemakkelijk de traditioneele inflationistische denkbeelden van het district te hebben eigen gemaakt. De betekenis zijner rede ligt in het feit, dat hij het voorstel populair trachtte te maken door de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk ermee te verbinden. Het was, zeide hij, het middel, om direct in de geheele industrie een minimumloon vast te stellen, onmiddellijk de armenwet en den werkloozensteun af te schaffen en volledig in het levensonderhoud der werklozen te voorzien met behulp van door de gesocialiseerde banken te verstrekken credieten. „Zet het crediet uit, geef den menschen meer geld in handen om te koopen en schep bijgevolg een vraag naar goederen. De banken verlenen nu productiecredieten voor het voortbrengen van goederen voor niet-bestaande markten. Laat de socialistischen consumptieve credieten aan de werklozen verstrekken en aldus een vraag naar de eerste levensbehoeften scheppen."

Mr. Mosley was zoo vriendelijk, alle dingen te zeggen, die volgens de tegenstanders van genationaliseerde banken de gevolgen van een stelsel van staats-

banken zullen zijn. Het bankwezen, zeide hij, „is de centrale positie van het kapitalisme. Neem deze in en het geheele stelsel is aan Uw genade overgeleverd. — Wij moeten in staat zijn een keuze te doen tusschen de eene industrie en de andere, de eene aanmoedigen en in niet te grooten omvang credieten aan de andere verstrekken. Hier liggen enorme mogelijkheden om het geheele veld van het kapitalisme te beheerschen en door één stoutmoedigen zet zijn versterkingen te nemen. Laat ons aan onzen roep om een minimum loon de strijdkreet „De banken voor het volk" toevoegen."

Zelfs ter conferentie ontbrak het niet aan critiek op deze geesteshouding. Een klacht werd gehoord, dat zij louter inflatiepolitiek beteekende. Het zou ook niet waar zijn, te zeggen, dat zij in eenigerlei opzicht de huidige opvatting van de leiders der partij vertegenwoordigt. Toch is het niet goed, dat de Labour Party zou worden aangemoedigd, een zoo moeilijk vraagstuk als de nationalisatie van het bankwezen in de eerste plaats in het licht van de werkloosheid te beschouwen. En evenmin is het wenschelijk, dat zij te gemakkelijk zou omspringen met het denkbeeld van discriminatie in de credietverleening aan de eene en de andere industrie. Anders zal zij ervaren, dat haar tegenstanders de vraag stellen, hoe zij zich voorstelt, werk te vinden voor de arbeiders, die door de industrieën worden uitgestoten, welke zich niet in de gunst der genationaliseerde banken mogen verheugen.

Terwijl de Labour Party aldus wordt uitgenoodigd, het werkloosheidsvraagstuk aan te vatten door een reorganisatie van het bankstelsel, tracht één der liberale leiders het land te overtuigen, dat het vraagstuk moet worden opgelost door een subsidie aan de ondernemers uit het „Unemployment Insurance Fund". Het nieuwe plan van Sir Alfred Mond, dat buitengewoon de aandacht heeft getrokken in politieke en zakenkringen — de Regeering heeft reeds beloofd het voorstel te zullen overwegen — bestaat uit de volgende maatregelen.

Na zekeren, door de Regeering vast te stellen datum, zullen ondernemingen een subsidie ontvangen voor 75 pCt. van de extra-arbeiders, welke zij mededeelen te werk te willen stellen. T.a.v. deze arbeiders zal het bedrag der verzekering, in plaats van aan de werklozen, aan hun nieuwe werkgevers worden uitgekeerd. Op iedere honderd man spaart het Fonds derhalve 25 pCt. van zijn huidige kosten. Wat nieuwe ondernemingen aangaat, welke in het leven worden geroepen na den datum, waarop het plan begint, wordt bepaald, dat deze recht hebben op het subsidie voor 75 pCt. van de helft der door hen aangestelde arbeiders. Zoodanige ondernemingen zullen ook moeten bewijzen, dat zij niet uitsluitend in het leven zijn geroepen, ten einde van het subsidie te profiteren en zullen hun werkzaamheden binnen een vastgestelde periode moeten beginnen.

Wat de arbeiders betreft, bepaalt het plan, dat deze recht hebben op de volle, door de vakverenigingen vastgestelde loonen en dat de voorkeur zal worden gegeven aan hen, die gedurende drie van de zes maanden, welke aan het van kracht worden van het plan voorafgaan, ononderbroken werkloos zijn geweest.

Op de uitvoering van het plan zullen locale colleges toezicht houden, waarin de Staat, de vakverenigingen en de ondernemers zullen zijn vertegenwoordigd.

Het is duidelijk, dat één der aan zoodanige regeling verbonden gevaren is, dat zij nooit een einde zal nemen, in zoverre het eigenbelang der ondernemers in het spel is. Derhalve wordt bepaald, dat op het einde van iedere zesmaandelijkse periode het aantal arbeiders, waarvoor een subsidie wordt betaald, verminderd moet worden met een aantal, dat de verlagening van het werkloosheidspercentage in de desbetreffende industrie met 2 pCt. overtreft. In ieder geval zal de regeling automatisch ophouden te wer-

ken, wanneer de werkloosheid weder „normaal” is, wat men hieronder dan ook moge verstaan.

Deze voorstellen hebben één groot voordeel. Het is een ieder duidelijk, dat wij in de laatste paar jaren £ 300 miljoen hebben uitgegeven om de werklozen in het leven te houden, zonder dat wij daarvoor ook maar iets hebben terugontvangen. Verder heeft de pers in den laatsten tijd vol gevallen gestaan, waarin de ondersteuning door de trekkers duidelijk is misbruikt. Verder zijn de meesten echter niet bereid te gaan. Toch is het Mond-plan, hoewel het enkele in het oog springende moeilijkheden oplevert, anderzijds in belangrijke mate zonder critiek gesteund, hoewel de gevaren, welke het medebrengt, betrekkelijk duidelijk zijn te zien. Het botst met den ouden en gezonden regel, dat het ongewenscht is liefdadigheid en zaken te vermengen. Indien de Regeering meent, dat het beter is de werklozen te laten werken, is de eenvoudigste wijze, om hiertoe te geraken een deel van den steun uit te geven voor verbetering van kapitaal-goederen en den werkgevers de vrijheid te laten, aan te nemen, wie zij willen, tegen de gebruikelijke loonen. Zooals het plan thans luidt, bevat het niets, dat de gesubsidieerde ondernemer verhindert den ongesubsidieerde te onderbieden en derhalve indirect nieuwe werkloosheidsvraagstukken te scheppen.

T. E. GREGORY.

DE TSJECHOSLOWAAKSCHE BANKWET.

Dr. Richard Kerschagl te Weenen schrijft ons:

Het ontwerp eener nieuwe Tsjechoslowaaksche circulatiebankwet is, na den Nationalrat gepasseerd te zijn, thans in eerste lezing door den Senaat aangenomen. Hiermede is ongetwijfeld een gewichtige stap gezet in de richting van muntstabiliteit, een stap, welke des te meer beteekenis heeft, daar Tsjechoslowakije weliswaar niet, gelijk de andere erfstaten der Donau-monarchie, door inflatiestormen werd geteisterd, doch wel gedurende vele jaren pogingen deed, een hooger koerspeil als stabilisatieniveau te bereiken. Het hier besproken ontwerp verdient derhalve vóór alles in tweeërlei opzicht de aandacht.

In de eerste plaats, omdat het natuurlijk wil zeggen, dat men in Tsjechoslowakije thans toch heeft besloten, het huidige peil van de Tsjechoslowaaksche kroon, resp. haar huidige koers te Zürich, voorloopig als stabilisatieniveau te kiezen, gelijk dit ook in de memorie van toelichting tot het ontwerp uitdrukkelijk wordt gezegd: „Het wetsvoorstel streeft... geen ander doel na, dan de reeds bereikte stabiliteit der Tsjechoslowaaksche kroon... in de toekomst wettelijken grondslag te geven.”

Het tweede punt van beteekenis is, dat men blijkbaar besloten heeft, met deze nieuwe regeling van het geldwezen zoo min mogelijk definitiefs te regelen. Derhalve worden betrekkelijk rekbare dekkingsvoorschriften geschapen, wordt er de nadruk op gelegd, dat men de bedoeling heeft, de Tsjecho-kroon bij benadering op het huidige niveau te stabiliseeren en beperkt men zich ertoe, in een opmerking bij de memorie van toelichting te zeggen, dat men het stabilisatiepeil tusschen een New Yorkschen koers van 2,90 tot 3,03 zal vastleggen, terwijl men in artikel 3 van de wet de bank ertoe verplicht, voor stabilisatie van de goudwaarde der Tsjecho-kroon op het niveau der laatste twee jaren zorg te dragen. Men is echter niet zoo ver gegaan als in Oostenrijk in het Schillinggezetz n.l. om de goudverhouding tot de oude eenheid vast te stellen of zelfs een nieuwe munteenheid met nieuwe goudwaarde — zij het ook zonder verandering van den huidige koers in het buitenland — te fixeeren.

Het derde punt, dat van veel belang is, is, dat men het niet heeft aangedurfd, geheel met het beginsel eener staatsbank te breken. Men heeft van het aandeelenkapitaal, dat op 12 miljoen goud-dollar is vast-

gesteld, een derde voor den Staat gereserveerd. Bepaald is, dat het kapitaal voorloopig slechts voor ½ moet worden volgestort. De bedoeling is duidelijk, dat de Staat zich onder alle omstandigheden een overheerschende positie in de nieuwe bank wil verzekeren. Deze is in ieder geval in veel grooter mate met een staatsbank en minder met een onafhankelijke naamlooze vennootschap verwant dan dit bv. met de nieuwe circulatiebanken van Oostenrijk, Hongarije en Polen het geval is.

Na het uiteenvallen der Donau-monarchie was oorspronkelijk in plaats van de Oostenrijksch-Hongaarsche bank in Tsjechoslowakije de bankafdeeling van het ministerie van financiën getreden, een staatsbank, die krachtens de wet van 10 April 1919 de circulatie en het geldwezen moet regelen. Reeds op 15 Maart 1920 diende de Tsjechoslowaaksche regeering bij de nationale vergadering een wetsontwerp in, dat op 14 April d.a.v. wet werd en waarin de richtlijnen voor de oprichting eener circulatiebank in den vorm eener naamlooze vennootschap werden vastgesteld. De uitvoering dezer wet strandde echter vóór alles op twee dingen:

In de eerste plaats had men geen duidelijke voorstelling van het bereikbare, resp. als bereikbaar te stellen stabilisatieniveau der Tsjecho-kroon.

In de tweede plaats zag men in, dat voor de definitieve oprichting eener circulatiebank en ter voorziening in de noodzakelijke metaaldekking een buitengewoon groot kapitaal vereischt zou zijn. Circulatie en saldi in rekeningcourant beliepen gemiddeld 8 à 9 milliard Tsjecho-kronen, het opgevoerde bezit aan goud en vreemde valuta's ongeveer 1½ milliard. Men zou derhalve, om een dekking van 33½ pCt. te bereiken en bovendien de bewegingsvrijheid en liquiditeit van de bank te verzekeren, bij den toenmaligen koers der Tsjecho-kroon een kapitaal van ongeveer 2 à 3 milliard Tsjecho-kronen hebben moeten bijeenbrengen. Deze som kwam overeen met rond 100 miljoen dollar, een bedrag gelijk aan de geheele aan Oostenrijk verleende Volkenbondslending. Van de buitengewone moeilijkheden, welke met het bijeenbrengen van een zoodanige som waren verbonden, was men zich wel bewust. Men stelde de zaak derhalve tamelijk lang uit, om eerst een geschikt tijdstip voor de oprichting van een onafhankelijke circulatiebank te kiezen.

In den winter van 1924 was men in Tsjechoslowakije algemeen van meening, dat men helaas niet langer een afwachtende houding kon aannemen. De pogingen tot verhooging van den koers der kroon had men — na de daarop gevolgde reacties en de droeve economische gevolgen dezer pogingen in 1921 en '22 — opgegeven. De andere erfstaten, die economisch en politiek veel zwakker waren dan Tsjechoslowakije, waren voorts reeds tot oprichting van eigen circulatiebanken in den vorm van naamlooze vennootschappen, in plaats der op het einde van den oorlog geschapen voorloopige instituten overgegaan. Tsjechoslowakije kon derhalve niet langer aarzelen om niet speciaal bij de openbare meening der Angelsaksische landen het denkbeeld van een feitelijk niet aanwezige financieele en geldpolitieke zwakte te doen ontstaan. Het vraagstuk was, gelijk de minister van financiën zeide, een financieele prestigekwestie van den eersten rang geworden. Zoo besloot men dan in Maart 1925, een nieuw ontwerp bij de nationale vergadering in te dienen, dat, ondanks talrijke daartegen verheven bezwaren, in de eerste dagen van April in eerste lezing werd aangenomen.

De drie belangrijkste punten van het nieuwe ontwerp zijn, wanneer slechts op de positieve maatregelen wordt gewezen en datgene, wat uit de bestaande regeling onveranderd werd overgenomen, buiten beschouwing wordt gelaten, de volgende:

1. de vaststelling der dekkingsvoorschriften;

2. de vaststelling van het kapitaal der op te richten naamloze vennootschap;

3. de bepalingen inzake de organisatie der nieuwe bank.

Wat de dekkingsvoorschriften aangaat zij eraan herinnerd, dat tot dusverre de bepalingen van de wet van 10 April 1919 van kracht waren, welke slechts een maximum grens aan de fiduciaire circulatie stelden, doch geenszins dekkingsvoorschriften inhielden. De bepalingen dezer wet kwamen in hun wezen hierop neer, dat de totale van de Oostenrijksch-Hongaarsche bank indertijd overgenomen en door de Tsjechen afgestempelde circulatie, vermeerderd met de tegoeden in rekening-courant en de Kassenscheine, alsmede met een contingent tegen wissels uit te geven nieuwe biljetten, doch verminderd met de bij de afstempeling ingehouden biljetten en met eenige nader omschreven amortisatiefondsen, de maatstaf voor de fiduciaire circulatie zou vormen, welker omvang, als bij de Engelsche Currency Notes, niet mocht worden overschreden. Dit maximum der fiduciaire circulatie bedroeg de laatste maanden rond 9,4 milliard Tsjechokronen, doch werd nooit bereikt. De nieuwe wet bepaalt nu in art. 7, dat tot de afkondiging van een definitieve wet op het geldwezen, de bank een metaaldekking van 20 pCt. moet handhaven, die jaarlijksch met 1 pCt. moet worden vermeerderd, totdat in het 16de boekjaar der bank een definitieve dekking van 35 pCt. wordt bereikt. De koers, welke aan de berekening der dekking moet worden ten grondslag gelegd, moet op het einde van ieder kwartaal voor het komende kwartaal worden vastgesteld. Verder moet, wanneer de wettelijk voorgeschreven minimum-dekking niet wordt bereikt, voor het surplus der circulatie door de bank belasting worden betaald, die, naarmate het tekort van de dekking toeneemt, van 1 pCt. boven het geldende bankdisconto tot ten slotte 1½ pCt. van iedere 2 pCt. verdere verslechting stijgt. Deze belasting mag nooit beneden 5 pCt. per jaar dalen.

Wat het kapitaal aangaat, dit is, tot de definitieve wet op het geldwezen wordt uitgevaardigd, op slechts 12 miljoen dollar, in 120.000 aandelen van 100 dollar verdeeld, vastgesteld. Gelijk reeds gezegd, werden 40.000 dezer aandelen, derhalve een derde, door den Staat genomen. Het kapitaal schijnt eigenlijk, gegeven de koerswaarde der circulatie, te laag en gevraagd moet worden, hoe hiermede de vereischte dekking van ⅓ der circulatie bij den huidigen koers moet worden verkregen. Wanneer men er den reeds aanwezigen metaalvoorraad der Bank bijtelt, komt men op een dekking van 20—22 pCt. Hierbij is aangenomen, dat het kapitaal, met inbegrip der door den Staat genomen aandelen, volgestort wordt. Aangezien men echter nauwelijks kan aannemen, dat de Tsjechoslowaaksche Regeering zich aan de met een zoo geringe speelruimte verbonden technische en psychologische moeilijkheden zou willen blootstellen, mag men hier het zwaartepunt wel op de aanwijzing leggen, welke de memorie van toelichting bevat, dat de Staat zijn eigen goudvoorraad en waarschijnlijk ook wel een belangrijk deel van de in zijn bezit zijnde deviezen, welke tot dusverre niet in den bankstaat werden opgevoerd, doch die eveneens ter beschikking van het ministerie van financiën staan, op eenigerlei wijze tot versterking van het valuta- en goudbezit der bank, ook buiten en behalve de inschrijving op de aandelen, zal aanwenden. Tenslotte zal door den Staat ook nog een valuta-leening voor dit doel worden uitgegeven, waarop hieronder nader wordt teruggekomen.

Aan het hoofd van de nieuwe bank staat, overeenkomstig de wet van 1920, een raad van 10 leden, welke met de directie eener naamloze vennootschap overeenkomt. Aan het hoofd van den Bankraad staat een door den Staat benoemden gouverneur. Hier zij nog opgemerkt, dat op het oogenblik pogingen worden gedaan, in een nieuwe wet of bij verordening een

nieuw college in te stellen, dat gelijk indertijd bij de Deutsche Reichsbank, naast den Bankraad uitsluitend uit vertegenwoordigers der economische corporaties zou bestaan, doch slechts adviseerende stem zou hebben. Hiermede zou ook de kwestie der vertegenwoordiging bij de circulatiebank volgens de beroepsstanden, welke bij de nieuwe Oostenrijksche en de Hongaarsche nationale bank door de opneming van direct benoemde vertegenwoordigers dezer standen in den Generalrat is opgelost, in Tsjechoslowakije, zij het op andere wijze, geregeld zijn.

Ten slotte zij nog in het kort op een punt gewezen. Artikel 26 van de nieuwe bankwet machtigt de regeering, een valutaleening ter hoogte van 50 miljoen dollar, en wel in dollars en in ponden tot een gelijk bedrag, op te nemen, welks provenu slechts voor maatregelen met betrekking tot het geldwezen mag worden aangewend. Hier is Tsjechoslowakije blijkbaar het voorbeeld van Denemarken gevolgd, waar men zich eveneens op deze wijze de middelen tot stabilisatie heeft verschaft. ¹⁾ Hiermede is ook wel de vraag definitief opgelost, op welke wijze men aan de valuta zal komen, welke de bank de noodige bewegingsvrijheid moet verzekeren.

Dat men aan de geschetste nieuwe regeling slechts overwegend technische beteekenis toekent lijdt geen twijfel, als men nagaat, dat de discussie over de nieuwe wet, ondanks zekere min of meer vanzelfsprekende bezwaren der oppositie, in het algemeen zeer gemoedelijk is geweest en dat men andere, terzelfdertijd behandelde financiële kwesties, als de begroting en de nieuwe regeling van het tarief, veel grotere beteekenis heeft toegekend. Wellicht heeft hiertoe ook de omstandigheid bijgedragen, dat een zekere neiging tot een staatsbank, die op vele plaatsen van de wet om den hoek komt kijken, het bewustzijn van fundamentele veranderingen bij breede kringen niet door heeft doen breken.

Daarentegen zou één punt van zeer groote beteekenis kunnen worden, al gaat het hier eigenlijk geheel om de uitvoering en betrekkelijk weinig om den tekst van de wet. Men is thans in principe van de starre tot de glijdende contingentteering overgegaan. Wanneer men zich door de valutaleening een sterke extra-dekking boven de vastgestelde minima zou kunnen verschaffen en men ten slotte door den verder zeer gunstigen economischen toestand van het land geenerlei moeilijkheden bij de handhaving van den koers der Tsjechokroon zou ondervinden, zou het geheel niet uitgesloten zijn, dat minder de reeds in den laatsten tijd zeer stabiele positie van het Tsjechoslowaaksche geld, dan wel de thans zeer groote elasticiteit van het Tsjechoslowaaksche geldwezen, bevorderd door glijdende contingentteering en extra dekking, ertoe zou leiden, dat een belangrijk ruimere geld- en vrijgeveige credietpolitiek in Tsjechoslowakije zou kunnen worden gevoerd. De wenschen van breede kringen gaan natuurlijk in deze richting. Hun uitwerking, voor het geval ook daarnaast onvoorwaardelijk het bereiken van de gestelde exodromische doeleinden zou zijn verzekerd, zou natuurlijk voor de verdere ontwikkeling van het Tsjechoslowaaksche economische leven van de grootste beteekenis zijn.

Dr. RICHARD KERSCHAGL.

Rectificatie. — Dr. E. Stern te Berlijn schrijft ons, dat in de tabel op blz. 347 in het nummer van de vorige week de berekening voor de 6 banken met filialen onjuist is. Deze moet als volgt luiden:

Brutowinst	}	in millioenen	414,4
waarvan:			
Administr.kosten	}	G.M.	323,0
Belastingen			
Open afschrijv.			
Nettowinst			7,6
			53,5

¹⁾ [Zie Nos. 480 en 481 van 11 en 18 Mrt. 1925. — Red.]

Administr.kosten	} in % van de	} nettowinst	78,0 %
Belastingen			7,3 %
Open afschrijv. . . .			1,8 %
Nettowinst			12,9 %

Dientengevolge moet in de eerste twee zinnen, welke op blz. 347 op de tabel volgen, het aandeel van de administratiekosten in de brutowinst van 63,7 in 78 % veranderd worden en het aandeel der belastingen bij de 7 oude banken van 6,1 in 7,5 %.

AANTEKENINGEN.

Kosten van het levensonderhoud bij arbeidersgezinnen te Amsterdam. — Het dezer dagen door het Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam gepubliceerde indexcijfer van de kosten van het levensonderhoud van arbeidersgezinnen over Maart 1925 bedraagt 83,9 tegen 84,6 in December jl.,¹⁾ waarbij Maart 1920 op 100 is gesteld.

	Voeding ²⁾	Rest ³⁾	Totaal	Stijging en daling in perc. sedert Mrt. '20		Indexcijfer
				Voeding	Rest	
Gemiddelde wekelijkse uitgave per gezinseenheid ⁴⁾ in gulden in Mrt. '20	f 5,56½	f 5,70½	f 11,27	100	100	100
Bedragen, welke p. gezinseenheid zouden zijn uitgegeven, indien besteed aan hetzelfde als in Mrt. 1920, in:						
Juni 1920	5,75½	5,78½	11,54	3,4	1,4	102,4
Sept. 1920	6,20	5,83	12,03	11,4	2,2	106,8
Dec. 1920	6,15	5,54	11,69	10,5	-2,9	103,7
Maart 1921	5,83	5,23½	11,06	4,8	-8,2	98,2
Juni 1921	5,88	5,08½	10,96½	5,7	-10,9	97,3
Sept. 1921	5,43	5,07	10,50	-2,4	-11,1	93,2
Dec. 1921	5,15½	4,88½	10,04	-7,3	-14,4	89,1
Maart 1922	5,21½	4,91	10,12½	-6,3	-13,9	89,8
Juni 1922	4,93	4,92½	9,85½	-11,4	-13,7	87,4
Sept. 1922	4,33	4,88½	9,21½	-22½	-14,4	81,8
Dec. 1922	4,38½	4,91½	9,30	-21,2	-14,4	82,5
Maart 1923	4,26½	4,83	9,09½	-23,4	-15,4	80,7
Juni 1923	4,37	4,78	9,15	-21,5	-16,2	81,2
Sept. 1923	4,34½	4,78½	9,13	-21,9	-16,1	81,1
Dec. 1923	4,58½	4,78	9,36½	-17,6	-16,2	83,1
Maart 1924	4,63½	4,80½	9,44	-16,7	-15,8	83,8
Juni 1924	4,34	4,80	9,14	-22,0	-15,9	81,1
Sept. 1924	4,44½	4,85	9,29½	-20,1	-15,4	82,5
Dec. 1924	4,65½	4,88½	9,54	-16,4	-14,4	84,6
Maart 1925	4,55	4,90	9,45	-18,2	-14,1	83,9

¹⁾ Verg. p. 124 in het nummer van 11 Februari jl.

²⁾ Brood, beschuit, koek, grutterwaren, melk, kaas, eieren, vleesch, visch, vetten, suiker, andere kruidenierswaren, groenten, fruit, aardappelen.

³⁾ Kleeding, schoeisel, huishuur, brandstof, gas, electriciteit, poetsartikelen, wasch, fondsgelden, verzekering, contributie, periodieken, tabak, sigaren, dranken, instandhouding huisraad, ontspanning, tram, diversen.

⁴⁾ De herleiding tot gezinseenheden geschiedt aldus, dat de man geldt voor 1, de vrouw voor 0,9, een kind in het eerste levensjaar voor 0,15, in het tweede voor 0,2, in het derde voor 0,3 volwassene en zoo geleidelijk opklimmende met 0,05 voor elk leeftijdsjaar.

Het Bureau licht de cijfers als volgt toe:

Het indexcijfer der kosten van het levensonderhoud over Maart 1925, werd evenals dat over de vorige driemaandelijke perioden, berekend op grondslag van het verbruik, geconstateerd bij het in Maart 1920 gehouden onderzoek en van de prijzen, genoteerd in den loop van eerstgenoemde maand.

Het bedraagt thans 83,9 vergeleken met Maart 1920 = 100, of een daling van 16,1 pCt. beneden het peil van Maart 1920. Waar het in December 1924 84,6 bedroeg, is dus sedert de vorige driemaandelijke berekening een daling waar te nemen, en wel met 0,7 op 84,6 of 0,8 pCt. De daling sedert September 1920, toen de duurte het hoogste punt bereikte met een indexcijfer van 106,8 op de basis van Maart 1920 = 100, bedraagt thans 21,4 pCt. tegen 20,8 pCt. in December 1924.

Voor de voeding afzonderlijk is de daling sedert Maart 1920 in Maart 1925 18,2 pCt. tegen 16,4 pCt. in December

1924, of een daling van December 1924 op Maart 1925 van 2,2 pCt.

Deze vermindering is de resultante van een aantal bewegingen in stijgende en van een aantal andere in dalende richting. Wat de eerste betreft, heeft de vermeerdering van de groep brood, beschuit en koek, veroorzaakt door de algemeene prijsverhoging van brood van Februari jl., den grootsten invloed; de eenheidsuitgave van dit artikel is gestegen van 92 cents per week in December 1924 op 100 cents in Maart 1925. Aardappelen en groenten zijn eveneens — hoewel lichtelijk — gestegen door den aanvoer van enkele duurere soorten. Verder vertoont ook de groep kruidenierswaren een stijging, vooral door in den loop van het vorige kwartaal ingetreden prijsverhogingen van thee en koffie. De voornaamste dalingen zijn die op melk en eieren. Laatstgenoemde is uitsluitend het gevolg van het seizoen, eerstgenoemde van de op 2 en 30 Maart ingetreden vermindering van den melkprijs, van welke beide dalingen de laatste slechts voor het aantal dagen, dat zij nog gedurende de maand gegolden heeft, in rekening is gebracht. Ook de groepen vleesch (o.a. varkensvleesch), visch, suiker en vetten zijn eenigszins gedaald, vetten zelfs in niet onbelangrijke mate door de prijsvermindering van natuurboter, rundvet, reuzel en spek. Een daling van enkele artikelen uit de groep grutterwaren en een stijging van sommige kaassoorten blijven zonder invloed op het eindcijfer.

Van het overige gedeelte van het budget vertoonen brandstof (anthraciet, eierkolen, steenkolen) en gas (tariefwijziging, in werking getreden met ingang van 1 Januari 1925) een daling, de posten tabak, sigaren en drauken (rooktabak en sigaretten, als gevolg van de met 1 Januari 1925 ingetreden accijnsverhoging) en huishuur daarentegen een stijging. Een vermeerdering van den post schoeisel, veroorzaakt door de verhoging van den prijs van reparatie, komt niet tot uiting in de berekening van de uitgave per eenheid per week.

Het indexcijfer 83,9 op de basis Maart 1920 = 100, omgerekend op de basis van het prijspeil gedurende de periode 1911—1913 = 100 en Maart 1920 = 213,7, geeft 179,3. Dit is dus voor Maart 1925 een stijging van 79,3 pCt. boven het peil van vóór den oorlog, tegen 80,8 pCt. in December 1924. Evenals vorige keeren moet ook thans weer worden herinnerd aan het voorbehoud, dat tegen deze herleiding wordt gemaakt.

De industrialisatie van Zuid-Afrika.

— Men zal zich herinneren dat er onlangs eenige berichten in de pers zijn verschenen over de gevoelens, die in Zuid-Afrika ten aanzien van het aldaar voor Engeland geldende preferentiele tarief bestaan. In verband met het afsluiten van handelsverdragen door Zd-Afrika werd gemeend, dat de bevoorrechtiging van het moederland niet zou kunnen worden bestendigd. De preferentie zou of moeten opgeheven worden of, in ruil voor gunstige behandeling bij den invoer van Zd-Afrikaansche producten in andere landen te verkrijgen, zou het preferentiele tarief ook voor die landen moeten toepasselijk verklaard worden. De wenschelijkheid een politiek in toepassing te brengen, die voor het aangaan van handelsverdragen bevorderlijk is, houdt verband met de toemende beteekenis van de industrie in Zd-Afrika en het is in aansluiting daarmee interessant daarover enkele gegevens te ontleenen aan een artikel van Prof. Dr. Ernst Schultze in het Maartnummer van „Techniek und Wirtschaft”.

Volgens de laatste telling bestaan in de Zd-Afrikaansche Unie (Kaapkolonie, Natal, Transvaal, Oranje Vrijstaat,) 7055 fabrieken met 59.995 blanke en 110.956 gekleurde werkkrachten. Bij de eersten is het gemiddelde loon 20 en bij de laatsten 4 pond sterling per maand. In 1921 — het laatste jaar waarvoor cijfers ten dienste staan — werd voor een bedrag van £ 43 miljoen aan grondstoffen verwerkt, waarvan £ 18 miljoen uit Zd-Afrika afkomstig en bedroeg de waarde van de fabrikaten £ 79 miljoen.

Voor den oorlog moest Zuid-Afrika nog de meeste industrie producten invoeren en bestond de uitvoer in hoofdzaak uit wol, struisvogelveren, diamanten en goud. Tijdens den oorlog hield de invoer van vele overzeesche industrieproducten op en ontstonden

talrijke nieuwe fabrieken in het binnenland, wat o.a. aanleiding gaf tot de oprichting van de „South African Industrial League”. Zoo werd bijv. gesticht de eerste papierfabriek in Zd-Afrika te Vereeniging, voorts werd de productie van calciumcarbied, maisstijfsel, was uit suikerriet, alsmede asbest- en arseen-winning ter hand genomen. In Mafeking kwam een cement-fabriek tot stand.

Het grootste aantal van de destijds nieuw geopende bedrijven bevindt zich in de Kaapkolonie. Vergelijkt men het aantal arbeiders volgens de statistiek van 1917 met de hiervoren genoemde op 1921 betrekking hebbende gegevens, dan blijkt een vermeerdering met 70 pCt. te hebben plaatsgevonden. De grootste ontwikkeling vertoonde zich bij de voedingsmiddelen-branchen, daarin werd ook voor de grootste waarde aan grondstoffen verwerkt, bijna 18 mill. £ van het hiervoren genoemde totaal ad 43 millioen. Voor een waarde van 14.4 mill. £ der grondstoffen voor de voedingsmiddelen-industrie was afkomstig uit Zd-Afrika zelf. Ook bij de metaalverwerkende bedrijven heeft zich een belangrijke ontwikkeling vertoond, daarentegen was de vooruitgang in de textielindustrie en chemische industrie van geringeren omvang.

Het loon dat door gekleurde werkrachten verdiend wordt is aanmerkelijk lager dan dat van blank personeel. Zoo bijv. verdienden 7750 blanke werkrachten in de bouwbedrijven 2.964.000 £ tegen 21.414 gekleurde 1.967.000 £. In de metaalindustrie waar de verhouding zoowat gelijk was n.l. 17.681 blanken en 18.603 kleurlingen, werd aan de eerste categorie over 1921 betaald £ 5.254.000 tegen £ 897.000 aan de tweede. Deze cijfers zijn een aanwijzing voor de moeilijke kwesties die voor Zd-Afrika in verband met de positie van de gekleurde bevolking ontstaan zijn. In 1921 bestond de totale bevolking uit 6.928.580 kleurlingen en 1.519.488 blanken; in 1911 bedroegen de cijfers 5.938.499 en 1.278.025.

MAANDCIJFERS.

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	Februari 1925		Maart 1925	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeningen op ult ^o ..	107.750		107.513	
Ontv. stortingen ..	333.970	58.514.518	358.593	63.896.482
Uitbet. chèques ..	88.361	33.146.184	96.473	37.419.319
Bijschrijvingen ..	782.324	306.137.414	839.551	324.709.358
waarvan in giro		247.590.736		261.106.785
Afschrijvingen ..	501.324	281.134.502	539.183	298.944.253
waarvan in giro		247.590.736		261.106.785
Gezamenlijk te goed op ult ^o ..		235.808.962		262.164.745
Belegd		63.646.246		64.301.988

RIJKSPOSTSPAARBANK.

MAART	1923	1924	1925
Inlagen	f 9.305.583	f 9.774.158	f 9.592.267
Terugbetalingen ..	„ 10.532.798	„ 11.347.176	„ 10.751.581
Tegood der inleggers op ultimo	„ 297.673.796	„ 298.558.783	„ 307.636.889
Nom. bedr. der uitst. staatsschuldboekjes op ultimo	„ 44.956.900	„ 45.222.650	„ 43.230.300
Spaarbankboekjes: Aantal nieuw uitgegeven	9.113	9.363	10.492
Aantal geheel afbetaald	9.192	7.834	8.212
Aantal in omloop op ultimo	1.939.820	1.958.079	1.973.242

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4 15 Jan. '25	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
	Bel. Binn. Eff. 4 15 Jan. '25	N. Bk. v. Denem. 7 17 Jan. '24
	Vrsch. in R.C. 5 15 Jan. '25	Zweedsche Rbk 5 1/2 8 Nov. '23
Javasche Bank	4 1/2 20 Oct. '24	Bank v. Noorw. 6 26 Nov. '23
Bank van Engeland	5 5 Mrt. '25	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk.	9 26 Feb. '25	slowakijë. — 7 25 Mrt. '25
Bank v. Frankrijk	7 11 Dec. '24	N. Bk. v. O'rijk. 11 25 Apr. '25
Belgische Nat. Bnk.	5 1/2 22 Jan. '25	N. Bk. v. Hong. 11 27 Mrt. '25
Fed. Res. Bank N.Y.	3 1/2 26 Feb. '25	Bank v. Italië. 6 9 Mrt. '25
Bank van Spanje	5 23 Mrt. '25	Z.-Afr. Res. bnk 5 1/2

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto (3 mnd.)	Berlijn Part. disconto (3 mnd.)	New York	
	Part. disconto	Prolongatie			Part. disconto (3 mnd.)	Call-money (1)
25 Apr. '25	3 1/4 - 3/16	2 1/4	4 1/4 - 5/16	8	3 1/4	4 - 1/4
20-25 A. '25	3 1/4 - 3/16	2 1/2 - 3	4 1/4 - 5/16	8	3 1/4	3 1/2 - 4 1/4
13-18 „ '25	3 1/4	2 1/2 - 3	4 1/4 - 5/16	8	3 1/4 - 1/4	3 1/2 - 3/4
6-11 „ '25	3 1/8 - 1/4	3	4 1/4	8	3 1/4	4 - 3/4
21-26 A. '24	5 - 1/4	5 - 1/4	3 - 3/16	—	—	3 1/2 - 4 1/4
23-28 A. '23	3 1/4	3 1/2 - 4	1 1/8 - 2	—	—	4 1/2 - 6 1/4
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/16	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	—	1 1/2 - 2 1/2

1) Koers v. 24 April en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
2) Voor wissels met 30-55 dagen en met 56-90 dagen looptijd.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York**)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
21 Apr. 1925	2.50 7/16	12.00 1/2	59.62 1/2	13.11	12.64 1/2	99%
22 „ 1925	2.50 1/8	12. —	59.54	13. —	12.61	99%
23 „ 1925	2.50 3/16	11.99 1/2	59.55	12.97 1/2	12.62	99%
24 „ 1925	2.49 7/8	12.01 1/2	59.49	13.01	12.65	99%
25 „ 1925	—	12.02 1/2	59.48	13. —	12.64	99%
27 „ 1925	2.49 1/2	12.04	59.40	12.95	12.62 1/2	99%
Laagste d.w. 1)	2.49 1/8	11.99 1/2	59.32	12.90	12.58	99%
Hoogste d.w. 1)	2.50 1/8	12.04 1/2	59.65	13.13	12.68	100
20 Apr. 1925	2.50 3/4	12.00 1/2	59.67	13.11	12.65	99%
13 „ 1925	—	—	—	—	—	—
Muntpariteit	2.48%	12.10	59.26	48. —	48. —	100

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave.

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
21 Apr. 1925	48.50	35.31	7.43	1.12	10.28	35.77 1/2
22 „ 1925	48.45	35.30	7.43	1.12	10.28	35.82 1/2
23 „ 1925	48.45	35.25	7.43	1.12	10.27	35.80
24 „ 1925	48.42 1/2	35.15	7.43	1.12	10.21	35.80
25 „ 1925	48.42 1/2	35.25	7.43	1.12	—	—
27 „ 1925	48.40	35.20	7.42	1.12	10.21	35.77 1/2
Laagste d.w. 1)	48.35	35.05	7.40	1.10	10.20	35.72 1/2
Hoogste d.w. 1)	48.52 1/2	35.35	7.45	1.20	10.31	35.90
20 Apr. 1925	48.47 1/2	35.35	7.43	1.12	10.29	35.86
13 „ 1925	—	—	—	—	—	—
Muntpariteit	48. —	35. —	50.41	48. —	48. —	48. —

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
21 Apr. 1925	67.55	46. —	40.70	6.31	95 1/4	2.50 3/8
22 „ 1925	67.45	46.20	40.95	6.30	95 1/4	2.50 3/8
23 „ 1925	67.45	46.25	40.80	6.30	96	2.50
24 „ 1925	67.42 1/2	46.45	40.90	6.30	96	2.49 7/8
25 „ 1925	67.40	46.42 1/2	40.90	6.30	95 3/4	2.49 7/8
27 „ 1925	67.30	46.30	40.70	6.30	95 1/2	2.49 1/2
Laagste d.w. 1)	67.20	45.90	40.55	6.27 1/2	94 3/4	2.49
Hoogste d.w. 1)	67.60	46.50	41. —	6.34	96 1/4	2.50 3/4
20 Apr. 1925	67.55	46.07 1/2	40.97 1/2	6.31	95 3/8	2.50 3/4
13 „ 1925	—	—	—	—	—	—
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48. —	105	2.48%

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p.100 fr.)	Berlijn (\$ p.100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
21 April 1925	4,79 3/8	5,22	23,80	39,96
22 " 1925	4,79 1/2	5,18	23,80	39,95
23 " 1925	4,80 3/8	5,22	23,80	39,97
24 " 1925	4,81 1/2	5,20	23,80	40,03
25 " 1925	4,82 1/4	5,21	23,80	40,06
27 " 1925	4,82	5,20	23,80	40,05
14 April 1925	4,78 5/8	5,13	23,80	39,93
Muntpariteit	4,8667	19,30	23,81 1/2	40 1/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	11 Apr. 1925	18 Apr. 1925	20/25 April '25 Laagste	25 Apr. Hoogste	25 Apr. 1925
Alexandrië	Piast. p. £	97 15/32	97 15/32	97 1/8	97 9/16	97 15/32
*Bangkok	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
B. Aires 1)	d. p. \$	43 11/16	43 1/2	43 1/16	43 11/16	43 1/16
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 15/16	1/5 7/32	1/5 19/16	1/5 15/16	1/5 29/32
Constantin.	Piast. p. £	925	921 1/2	915	928	922
Hongkong	Sh. p. \$	2/3 3/16	2/3 1/16	2/2 7/8	2/3 5/8	2/3 1/16
Lissabon 1)	d. per Mil.	2 7/10	2 7/10	2 13/32	2 15/32	2 7/10
Mexico	d. per \$	26	26	25	27	26
Montevideo 1)	d. per \$	47 1/2	47 1/2	46 7/8	47 1/2	47 1/8
Montreal	\$ per £	4 78 1/8	4 78 3/8	4 78 5/8	4 81 3/8	4 81 7/8
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	5 11/32	5 1/16	5 7/32	5 9/8	5 9/32
Shanghai	Sh. p. tael	3/0 7/8	3/0 11/16	3/0 1/4	3/1 1/8	3/0 5/8
Singapore	id. p. \$	2/4 1/16	2/4 3/32	2/4 1/32	2/4 3/16	2/4 1/8
Valparaiso 2)	peso p. £	42.40	41.90	41.80	42.20	42.00
Yokohama	Sh. p. yen	1/8 7/8	1/9 3/32	1/8 13/16	1/9 5/32	1/8 29/32

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N.York 2)
20 April 1925..	31 3/8
21 " 1925..	31 7/10
22 " 1925..	31 1/10
23 " 1925..	31 3/16
24 " 1925..	31 11/16
25 " 1925..	31 1/8
26 April 1924..	33
20 Juli 1914..	24 15/16

GOUDPRIJS 3)

Londen	
20 April 1925..	86 7/8
21 " 1925..	86 1/2
22 " 1925..	86 3/4
23 " 1925..	86 5/8
24 " 1925..	86 3/8
25 " 1925..	86 1/4
26 April 1924..	94 3/8
20 Juli 1914..	84 1/10

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

De Minister van Financiën maakt bekend:

Vorderingen	20 April 1925	27 April 1925
Saldo bij Nederl. Bank...	f —	f —
Saldo bij betaalmeesters..	5.672.396,14	5.637.476,48
Voorschot op ult. Mrt. 1925 aan de gemeenten op voor haar door Rijk te heffen gem. ink.bel. en opcenten op Rijksink.bel.	68.531.311,56	68.531.311,56
Voorsch. aan de koloniën	18.581.842,65	19.067.770,76
Voorsch. a. h. buitenland	213.890.968,19	213.292.312,44
Daggeldleeningen tegen onderp. v. schatk.papier	—	—

Verplichtingen.	20 April 1925	27 April 1925
Voorsch. door de Ned. Bank Schatkistbilj. in omloop 1)	f 13.353.360,32	f 12.622.920,78
Schatkistprom. in omloop	154.325.000,—	154.304.000,—
Waarv. direct bij Ned. Bk.	142.290.000,—	140.290.000,—
Zilverbons (met inbegrip v. de bedragen bij de betaal- meesters in kas).....	4.000.000,—	3.000.000,—
Door den Postch.- en Giro- dienst in 's Rijks Schat- kist gestort.....	19.332.858,50	19.473.567,—
1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.	35.490.205,09	36.040.483,40

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

De Minister van Koloniën maakt bekend:

	18 April 1925	25 April 1925
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 10.608.000,—	f 10.563.000,—
Ind. Schatk.prom. in oml.	72.500.000,—	72.500.000,—
Voorsch. Jav.Bk. aan N.-I.	7.815.000,—	6.821.000,—
Muntbiljetten in omloop.	34.108.000,—	34.115.000,—
Ten voordeele v. N.-I. ge- boekt beleggingsgeld v. h. N.-I. muntfonds....	5.143.000,—	5.143.000,—
Totaal	f 130.174.000,—	f 129.142.000,—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 April 1925.

Activa.		
Binnenl. Wis- (Hfdbk. f 38.626.760,03 sels, Prom., Bijbknk. " 20.131.472,32 enz. in disc. Ag.sch. " 36.264.119,02		f 95.022.351,37
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—
Idem eigen portef. f 146.656.760,—		—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. " —		" 146.656.760,—
Beleeningen (Hfdbk. f 71.916.325,70 incl. vrsch. Bijbknk. " 9.709.985,91 in rek.-ert. Ag.sch. " 71.095.009,99 op onderp. f 152.721.321,60		—
Op Effecten. — f 151.605.171,60		—
Op Goederen en Spec. " 1.116.150,—		" 152.721.321,60
Voorschotten a. h. Rijk	—	" 12.511.872,39
Munt en Muntmateriaal		—
Munt, Goud — f 56.284.295,—		—
Muntmat., Goud — " 423.188.989,23		—
	f 479.473.284,23	—
Munt, Zilver, enz. " 21.029.476,56		—
Muntmat., Zilver — " —		" 500.502.760,79
Effecten		—
Belegging Res.fonds. f 5.637.583,67		—
id. van 1/8 v. h. kapit. " 3.992.108,63		" 9.629.692,30
Gebouwen en Meub. der Bank	—	" 5.212.500,—
Diverse rekeningen	—	" 73.381.962,66
	f 995.639.221,11	—

Passiva.

Kapitaal —	f 20.000.000,—
Reservefonds —	" 5.655.237,53
Bijzondere reserve —	" 8.235.000,—
Bankbiljetten in omloop —	" 895.741.095,—
Bankassigtiën in omloop —	" 3.215.791,30
Rek.-Cour. (Het Rijk f —	—
saldo's: { Anderen " 40.228.388,43	" 40.228.388,43
Diverse rekeningen —	" 22.563.708,85
	f 995.639.221,11

Beschikbaar metaalsaldo —	f 312.312.425,14
Op de basis van 1/8 metaaldekking —	" 124.475.370,19
Minder bedrag aan bankbiljetten in om- loop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	" 1.561.562.125,—
Voornaamste posten in duizenden guldens.	—

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal- saldo	Dek- kings perc.
27 Apr. '25	479.473	21.029	895.741	43.444	312.312	53
20 " '25	491.982	20.659	892.832	323.693	323.693	54
14 " '25	491.982	20.246	906.316	34.363	323.732	54
6 " '25	504.487	20.341	909.871	29.656	336.554	56
30 Mrt. '25	504.492	20.768	898.424	44.486	336.309	56
23 " '25	504.492	20.811	880.013	58.386	337.254	56
28 Apr. '24	543.979	9.791	1.001.099	24.214	348.188	54
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 1)	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist- promessen rechtstreeks	Belee- ningen	Papier op het buiten- land	Diverse reke- ningen 2)
27 Apr. 1925	95.022	3.000	152.721	146.657	73.382
20 " 1925	96.159	4.000	152.919	125.633	85.021
14 " 1925	101.481	7.000	152.541	119.414	83.412
6 " 1925	98.550	3.000	160.789	125.183	58.376
30 Mrt. 1925	93.496	—	161.961	131.644	55.531
23 " 1925	94.777	—	150.927	128.565	67.437
28 Apr. 1924	253.021	80.000	146.705	30.380	68.779
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van 2/8 metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

CURAÇAOSCH E BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circu- latie	Dis- conto's	Voor- schotten aan de kolonie	Diverse reke- ningen 1)	Diverse reke- ningen 2)
1 Maart 1925	697	1.596	78	224	1.242	282
1 Februari 1925	699	1.531	79	216	1.211	291
1 Januari 1925	764	1.481	81	224	1.031	186
1 December 1924	814	1.450	81	220	849	111
1 November 1924	812	1.424	83	186	832	86
1 Maart 1924	685	1.332	83	227	722	78

1) Sluitpost der activa. 2) Sluitpost der passiva.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 27 April 1925.

Van de internationale beurzen heeft die te Parijs in de achter ons liggende berichtperiode onder den invloed gestaan van de regeeringsverklaring van het nieuwe ministerie, die, klaarblijkelijk met opzet vaag gehouden om tijd te winnen, niet de noodige geruststelling heeft gegeven. Ook het verdragen der Parlementszittingen tot 25 Mei duidt op een streven naar tijdswinst, ten einde nieuwe plannen te kunnen voorbereiden. De hierdoor geschapen onzekerheid leidde tot een lustelooze houding der fondsenmarkt.

Deze loop van zaken in Frankrijk heeft uiteraard ook op de overige fondsenmarkten invloed uitgeoefend. Toch was voor Berlijn de naderende presidentsverkiezing nog van veel meer gewicht. Tegen het einde der berichtswEEK scheen het, alsof men iets rustiger was geworden, in verband waarmede verschillende fondsen zelfs een niet onbelangrijke verbetering konden behalen. Op den laatsten beursdag echter reageerde de beurs op de verkiezing van Hindenburg door een algemeene daling, welke echter toch nog tot bescheiden proporties beperkt is gebleven.

Onder deze omstandigheden, welke ook van internationale beteekenis zijn, heeft tevens de markt te Londen zich gereserveerd betoond. Bovendien deden daar zeer belangwekkende problemen, welker oplossing nog niet vaststaat, hun invloed voelen. Verwacht wordt, dat de Kanselier van de Schatkist bij het indienen der begrooting voor het komende boekjaar — op 28 April — tevens mededeelingen zal doen omtrent het tijdstip en de wijze, waarop de terugkeer tot den gouden standaard zal plaats vinden. Een en ander heeft aanleiding gegeven tot het aannemen van een afwachtende houding, afgescheiden van de vraag, of men op een belastingverlaging van eenigen omvang zou kunnen rekenen. Ten slotte heeft het nog steeds niet opgeloste, elders in dit nummer besproken, vraagstuk van de werkloosheid de gemoederen in beweging gebracht.

De markt te New York is uit den aard der zaak onder deze factoren niet al te sterk gebukt gegaan. Meer en meer heeft Amerika zich gevormd tot een zelfstandig werelddeel, dat niet dan zijdelings door de Europeesche voorvallen wordt aangedaan. De Amerikaanse toestanden op zich zelve zijn inmiddels van dien aard, dat men ter beurze weliswaar geen periode van krachtige hausse verwacht, doch aan den anderen kant ook niet voor een daling van beteekenis bevreesd is. Het koerspeil heeft zich ook gedurende de afgelopen week volkomen aan deze opvatting aangepast, zoodat groote variaties niet opgemerkt konden worden.

Ten onzent is de fondsenmarkt over het algemeen zeer kalm geweest. De beleggingsafdeeling heeft geen wijziging van beteekenis ondergaan, nu enerzijds geen bijzondere factoren invloed hierop hebben uitgeoefend, anderzijds de geldmarkt nog steeds een vrij ruimen aanblik heeft getoond. Alleen op den laatsten dag der berichtperiode viel er voor Deutsche beleggingsfondsen een ongeanimeerde houding op te merken, welke in rechtstreeksch verband stond met den uitslag van de verkiezingen in Duitschland. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 104¹⁵/₁₆, 104³/₄; 4¹/₂ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 94, 93³/₄, 93⁵/₈; 7 pCt. Ned. Indië: 103¹/₂, 103, 102¹⁵/₁₆; 4¹/₂ pCt. Port. Tabak: 52¹/₄, 54; 5 pCt. Brazilië 1903: 69¹/₂, 68³/₄, 69¹⁵/₁₆; 8 pCt. Sao Paulo 1921: 98¹/₂, 98³/₄.

Van de verschillende aandeelsoorten hebben *bankaandeelen* eenigszins de aandacht getrokken, doordat hier grotere omzettingen dan gewoonlijk te registreeren zijn geweest. De jaarverslagen, welke in den laatsten tijd zijn uitgebracht, hebben niet nagelaten een stimulerend invloed op deze beursafdeeling uit te oefenen. Amsterdamsche Bank: 140¹/₄, 141¹/₂, 140³/₄; Koloniale Bank: 190, 189¹/₄, 188³/₄; Ned. Ind. Hand. Bank: 142¹/₄, 144¹/₂, 143¹/₂; Ned. Handel Mij.: 126¹/₂, 126³/₄; R'damsche Bankvereeniging: 70⁵/₈, 74, 73¹/₄; Twentsche Bank: 120.

Ook *binnenlandsche industriële waarden* hebben voor sommige soorten variaties van beteekenis te aanschouwen gegeven. Dit was o.a. het geval voor de juist uitgegeven aandelen „Maekubee”, waarin ruime omzettingen zijn voorgekomen tot koersen, welke vrij aanzienlijk boven den koers van uitgifte lagen. Ook de overige aandelen in kunstzijdefabrieken waren vast; de Nederlandsche Kunstzijde Industrie heeft een emissie van f 500.000 nieuwe aandelen aangekondigd. Voorts werden aandelen Jurgens in groote posten en tot stijgende koersen uit de markt genomen. Daarentegen duurde het aanbod in aandelen Philips Gloeilampen voort, hoewel ook hier een herstel kon intreden. Centrale Suiker Mij.: 107, 106¹/₄, 106; Gero Fabriek: 90, 93, 93¹/₄; Constr. Werkpl. du Croo & Brauns: 12, 12¹/₂;

Hollandsche Kunstzijde Industrie: 152, 154¹/₂, 144¹/₂ (ex div., ex cl.), 143¹/₂; Jurgens: 82, 81³/₈, 84⁹/₁₆; Leerdam Glasfabriek: 32¹/₂, 33; Ned. Gist- en Spiritusfabriek: 344, 340, 350, 337; Ned. Kabelfabriek: 238, 216 (ex div.), 220¹/₂; Ned. Kunstzijde Fabriek: 374, 368, 369; Philips' Gloeilampen Fabriek: 360, 350¹/₄, 363¹/₂; R'dam. Droogdok Mij.: 170, 171, 161 (ex div.); Verg. Touwfabrieken: 32¹/₂, 33¹/₂, 35.

De *mijnmarkt* was kalm, doch verdeeld. Eenig animo bestond voor aandelen Redjang Lebong, welke op den laatsten dag der berichtswEEK ex-dividend werden verhandeld en een gedeelte van het gedétacheerde dividend in den koers konden inhalen. Alg. Exploratie Mij.: 87¹/₄, 88, 86; Billiton Mij.: 475, 469, 466; Redjang Lebong: 243, 239¹/₂, 245, 232¹/₂ (ex div.).

Van *petroleumaandeelen* hebben aandelen Koninklijke Petroleum nogal schommelingen te zien gegeven. De daling van den koers van den franc heeft in het midden der berichtswEEK eenige aankopen voor buitenlandsche rekening op onze beurs doen concentreren, doch spoedig bleek de belangstelling van deze zijde tot het verleden te behooren. In verband hiermede heeft de koersverbetering voor een nieuwe daling plaats moeten maken. Aandeelen Consol veranderden bijna niet, als gevolg van het uitblijven van nieuwe factoren. Dordtsche Petr. Ind.: 340, 344¹/₂, 339¹/₂; Geconsolideerde Holl. Petr. Cy.: 142¹/₂, 148¹/₂, 144¹/₂; Koninklijke Ned. Petr. Mij.: 367¹/₂, 374¹/₂, 366¹/₄.

De *rubberafdeeling* bleek lusteloos gestemd. Hoewel in den prijs van het product geen verandering van eenigen omvang is gekomen, schijnt men, nu het tijdstip van de nieuwe vaststelling van het uitvoerpercentage uit Britsch-Indië nadert, in verschillende kringen meer te gevoelen voor winstnemingen. Dientengevolge is het algemeene koerspeil niet onaanzienlijk gedaald. Amsterdam Rubber: 212¹/₂, 209³/₈, 208³/₈; Indische Rubber Comp.: 261, 257, 262¹/₂, 256; Hessa Rubber: 219¹/₂ (ex div.), 225, 220; Java Caoutchouc: 141, 143, 140; Kali Telepak: 214, 213, 211; Ned. Ind. Rubber en Koffie: 231, 224, 232; Oost-Java Rubber: 282, 275, 276¹/₂; Serbadjadi: 218, 221¹/₄, 219¹/₂.

Ook de *suikermarkt* was niet zeer opgewekt. Enerzijds heeft de nieuwe taxatie van den suikerroogst op Cuba hertoe bijgedragen, anderzijds was het de reactie in de suikernoteeringen te New York, welke verkoopen heeft uitgelokt. Toch waren de nadeelige koersverschillen hier niet groot. Vorstenlanden Cultuur Mij. der: 169, 168¹/₂, 168; Handels Verg. Amsterdam: 494¹/₄, 495, 489³/₄; Java Cultuur Mij.: 365, 366¹/₂, 361; Kalibagor: 352, 325, 330; Poerworedjo: 135¹/₂, 134, 133³/₄; Suiker Cultuur Mij.: 260, 258, 264¹/₂; Tjoekir Suikerfabriek: 475, 485, 493.

De *tabaksmarkt* daarentegen was weer beter van toon. Niet alle soorten echter hebben gelijkelijk hiervan kunnen profiteren. Vooraan stonden wel aandelen Senembah, welke uit de markt werden genomen in verband met mededeelingen, dat de nog te verkoopen tabak dezer maatschappij van zeer goede kwaliteit moet zijn. Het koersherstel kon echter niet geheel behouden blijven, hoewel de prijs tegen het einde der berichtperiode toch nog niets hooger was dan in den aanvang. Arendsburg: 405, 404, 407¹/₂; Deli Batavia Mij.: 340¹/₄, 343; Deli Mij.: 370¹/₄, 374¹/₂, 371¹/₂; Senembah Mij.: 382, 391¹/₂, 385¹/₂.

De *scheepvaartmarkt* heeft, met uitzondering van eenige minder courante waarden, geen variaties van eenigen omvang opgeleverd, hoewel de grondtoon vast is gebleven. Holland-Amerika Lijn: 61¹/₄, 60¹/₄, 61; Java China Japan Lijn: 104; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 65¹/₄, 66, 65¹/₄; „Maas” Stoomvaart Mij.: 107, 110, 108¹/₄; Ned. Scheepvaart Unie: 137¹/₄, 139, 138³/₈; Stoomvaart Mij. Nederland: 157, 158¹/₂, 159; Stoomvaart Mij. Triton: 112, 114, 117, 118.

Ook de *Amerikaansche markt* was uitermate kalm. American Water Works: 225, 234; Anaconda Copper: 76¹/₁₆, 76¹⁵/₁₆; Studebaker: 1110, 1130, 1120; United States Steel Corp.: 116¹/₂, 115, 114¹/₂; Atchison Topeca: 121¹³/₁₆, 119; Erie: 28³/₄, 28; Union Pacific: 142, 136¹/₄, 137¹/₂.

Prolongatie was a 2¹/₂ a 3 pCt. goed verkrijgbaar.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

28 April 1925.

Ook deze week weder heeft de markt voor broodgraan het onzekere karakter behouden, dat haar reeds zoo langen tijd kenmerkt. De prijsloop aan de wereldmarkt volgde ook nu weder de beweging der Noord-Amerikaansche termijnmarkten, doch deze staat in hooge mate onder den invloed van oogst- en weerberichten en hangt verder vooral af van den omvang der Europeesche vraag. Een duidelijke eigen overtuiging omtrent den prijsloop in de naaste toekomst

blijkt men aan de Amerikaansche markten niet te bezitten en nu het speculatieve element sedert de heftige prijschommelingen van Februari steeds meer is uitgeschakeld, schijnt het vertrouwen in eigen meening, dat anders in Amerika een grooten invloed op de graanmarkt pleegt te oefenen, geheel verloren te zijn gegaan. Ook in wandere jaren fluctueeren de tarweprijzen meestal vrij sterk in deze weken, waarin de wintertarwe een critieken tijd doormaakt en de zomertarwe zich in haar eerste ontwikkelingsstadium bevindt, doch nerveuze markten als wij dit jaar meemaken, zijn vroeger gedurende zoo langen tijd hoogst zelden voorgekomen. In het begin dezer week was met vastere markten in Noord- en Zuid-Amerika de vraag naar spoedige tarwe in Europa niet onbevredigend. Kleinere wereldverschepingen werkten daartoe mede en daar in verschillende Europeesche landen de voorraden klein zijn, kocht men hier en daar op vrij ruime schaal. Na het betere weer in het Zuid-Westen der Vereenigde Staten, waar de wintertarwe profiteerde van flinken regenval, werden de Amerikaansche berichten weder ongunstiger. Van de abnormale zeer hooge temperatuur, die in verschillende gedeelten der Vereenigde Staten heerschte, werd schade aan de wintertarwe gevreesd en zoowel te Chicago en Winnipeg als aan de Argentijnsche termijnmarkten stegen de tarweprijzen aanmerkelijk. Duitschland kocht spoedige Australische tarwe en ook Manitoba's en Argentijnsche tarwe, evenals België, waar de vraag in die dagen zeer goed was en ook in Engeland werden veel zaken gedaan, waarbij Australische tarwe een belangrijke plaats innam. De molens in Engeland hebben eenigen tijd weinig gekocht en gingen in vrij sterke mate tot aanvulling harer inkoop over. Ook in Nederland werden geregeld inkoop gedaan, doch de uitbreiding van den omzet was hier niet zoo sterk als op andere markten. Twee stoomende ladingen Platatarwe werden naar Portugal verkocht. Rogge deelde in Noord-Amerika in de vaste stemming van tarwe en zoolang de prijs niet al te zeer was gestegen, toonde Duitschland goeden kooplust, te meer toen een voor Hamburg bestemde volle lading rogge kort na vertrek uit Amerika schipbreuk leed en geheel verloren ging. In Nederland was de vraag naar rogge niet groot, doch dagelijks kwamen toch zaken tot stand. Al spoedig kwam ook ditmaal aan de verbeterde marktstemming weder een einde. Beter weder in de Vereenigde Staten en de uitstekende omstandigheden, waaronder zoowel in de Vereenigde Staten als in Canada de uitzaai der zomertarwe plaats vond, waren reeds aanleiding tot een geleidelijk afbrokkelen der prijzen in Noord-Amerika. Daarbij kwam, dat van Amerikaansch standpunt gezien de Europeesche vraag teleurstelde, daar zij zich voor een te groot gedeelte richtte naar Australische en Argentijnsche tarwe. De tarwaanvoer aan de markten der Vereenigde Staten en Canada is den laatsten tijd aanmerkelijk afgenomen en ook de zichtbare voorraad ondergaat geregeld vermindering, terwijl de hoeveelheid, die nog bij de boeren aanwezig is, allermint groot te noemen is. Juist het feit, dat bij dit alles aan de Amerikaansche markten de prijzen zich zoo weinig weten te handhaven, toont, hoe weinig deze tegenwoordig op eigen kracht vertrouwen. Ontkend kan trouwens niet worden, dat het tot nadenken stemt, dat de zichtbare wereldvoorraden aan tarwe tegenwoordig niet kleiner zijn dan een jaar geleden, ondanks de zooveel kleinere hoeveelheden in de Vereenigde Staten en vooral Canada. Het verschil wordt vooral goed gemaakt door Australië, dat nog veel tarwe te verscheppen heeft. Dat de vermindering der Australische verschepingen van de laatste weken niet wees op het einde van het groote Australische verscheppingsseizoen, bleek deze week, toen weder op even ruime schaal tarwe uit Australië werd afgeladen, als in de eerste maanden van het jaar. Die groote Australische afladingen hebben ertoe medegewerkt, dat in Europa de kooplust weer wat bekoelde en de Amerikaansche uitvoerlanden reagerden daarop en op de betere oogstvooruitzichten met flauwe markten op 25 en 27 April. Tarwe kwam te Chicago en Winnipeg beneden het peil van de flauwe markten der Paaschdagen en sloot op 27 April voor Mei te Chicago bijna 6, te Winnipeg voor Mei en Juli ongeveer $4\frac{1}{2}$ en 3 dollarcent per 60 lbs. lager dan een week tevoren. Ook nieuwe tarwe was te Chicago aanzienlijk lager en verloor $4\frac{1}{2}$ cent in prijs. De prijs is echter vooral te Winnipeg nog aanzienlijk hooger dan in de flauwe dagen van het begin der maand. Met rogge is dat echter niet het geval. Deze is de laatste dagen te Chicago zeer flauw geweest, ofschoon de groote verschepingen der laatste weken den zichtbaren voorraad eindelijk flink hebben doen afnemen.

Ook in de eerstvolgende weken kunnen nog omvangrijke verschepingen worden verwacht, want Duitschland en ook Nederland hebben den laatsten tijd telkens op flauwe dagen

op ruime schaal rogge gekocht, waarvan een groot gedeelte op Mei aflading. Vooral op 27 April was rogge zeer veel lager en Chicago sloot ongeveer 7 dollarcent per 56 lbs. lager dan een week tevoren. Mei-rogge staat nu nog iets lager dan op het laagste punt, dat sedert het intreden der Amerikaansche prijsverlagingen was bereikt en dat op 16 April was voorgekomen. Uit Argentinië wordt tarwe niet dringend aangeboden en de verschepingen waren ook deze week klein. De prijs daalde echter ook aan de Argentijnsche termijnmarkten aanmerkelijk en van 20 tot 27 April bedroeg daar de verlaging 35 à 50 centavos per 100 KG.

In Europa blijven de berichten over het wintergraan overall gunstig en ook de voorjaarsuitzaai laat zich goed aanzien. Minder goed blijft de toestand nog steeds in Rusland, maar ook vandaar hoort men nu en dan minder pessimistisch nieuws. De officieele mededeelingen uit Moskou spraken deze week zelfs van een vrij bevredigende ontwikkeling van den oogst, ofschoon tegelijkertijd uit Oekraïne wordt bericht, dat het gebied, waar de stand slecht is, zich sedert het begin van April heeft uitgebreid.

Maïs bleef in spoedige posities ook deze week vast wegens de kleine verschepingen. Van Argentinië werd wel wat meer afgeladen, doch de Roemeensche verschepingen waren zeer klein. Bovendien hield regen in Argentinië het drogen der nieuwe maïs tegen en ofschoon later het weder beter is geworden, schijnt vóór het einde van Mei niet op verschepingen van beteekenis te kunnen worden gerekend. Voor nieuwe Platamaïs in spoedige posities worden dan ook aanzienlijke premies betaald en ook stoomende oude maïs is gezocht en wordt duur betaald. In verband met de mindere betrouwbaarheid van de kwaliteit der Roemeensche maïs zijn daarvoor niet de prijzen te krijgen, waarvoor Platamaïs wordt verhandeld, doch ook de enkele partijen spoedige Roemeensche en Zuid-Slavische maïs, die werden aangeboden, werden tot aanzienlijk stijgende prijzen geplaatst, vooral in Nederland en Denemarken, doch ook in Engeland stelt men den laatsten tijd meer belang in Oost-Europeesche soorten. De kleine verschepingen en de lage raming van den Argentijnschen oogst hebben in Engeland de maïsvraag doen toenemen. De voorraden in het binnenland zijn daar nu niet groot meer, zoodat de in de havens aanwezige hoeveelheden den laatsten tijd beginnen af te nemen. Ook op het vasteland zijn de maïsvoorraden niet groot meer en de verschepingen zijn nu reeds eenigen tijd zoo klein, dat op een toename der voorraden voorloopig weinig kans bestaat. Eenige verbetering onderging ook de vraag naar maïs in Duitschland. Kooplust voor maïs op zomeraflading vermag dit alles echter op het vasteland niet te wekken en slechts in Engeland wordt nog steeds geregeld nieuwe Platamaïs op verderde posities verhandeld. De vaste markten in Argentinië, veroorzaakt door de lage oogstraming, hebben onlangs die zaken doen toenemen, doch in verband met beter weder in Argentinië en afbrokkelende prijzen aan de Argentijnsche termijnmarkten, was ook de prijs in Engeland de laatste dagen lager en de omzet kleiner. Van 20 tot 27 April is maïs te Buenos Aires en Rosario 5 à 15 centavos per 100 KG. in prijs gedaald, doch intusschen had een prijsstijging van 10 à 20 centavos plaats gevonden, die dus eveneens de laatste dagen weer verloren ging.

Uit Zuid-Afrika zijn de berichten over den maïsogst nog steeds uitstekend en men rekent op een record-uitvoersurplus van 3 miljoen quarters (in Argentinië wordt het overschot op 14 à 16 miljoen quarters berekend en dit seizoen zijn daar $21\frac{1}{2}$ miljoen verscheept). Na eenige vaste dagen in het begin der week wegens afname van den zichtbaren voorraad en goede binnenlandsche vraag was in Noord-Amerika de laatste dagen maïs flauw en aanzienlijk lager. Chicago sloot op 27 April ruim 7 dollarcent per 56 lbs. lager dan een week tevoren en deze flauwe stemming heeft niet nagelaten, ook in Europa den ondernemingslust te beperken, zoodat de allerlaatste dagen de vraag op het Europeesche vasteland zich bijna geheel bepaalt tot zeer spoedig beschikbare partijen.

Gerst was tot het midden der week in Noord-Amerika zeer vast en telkens hooger, wat ook in Europa den prijs voor gerst bij verbeterde vraag zeer sterk heeft doen stijgen. Het aanbod van andere dan Amerikaansche gerst is sterk afgenomen, vooral door het slinken der Antwerpsche voorraden Donaugerst. Wat daarvan is overgebleven is gedeeltelijk van weinig goede kwaliteit en wordt bovendien zoo hoog in prijs gehouden, dat zaken naar Nederland de laatste dagen uitbleven. Amerikaansche gerst werd deze week in verhoogde mate gekocht in Engeland, doch in Nederland bleef de omzet zich tot stijgenden prijs voornamekelijk bepalen tot zaken in de tweede hand. In Noord-Afrika is het weder nog steeds zeer gunstig voor de nieuwe

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Mei	Mais Mei	Haver Mei	Tarwe Mei	Mais Mei	Lijnzaad Mei
25 Apr. '25	148 3/8	104 7/8	41	15,10	9,80	21,80
18 " '25	147 3/8	106 3/4	41	15,35	9,75	22,20
25 Apr. '24	103 3/4	77 3/4	46 7/8	10,90	7,85	19,30
25 Apr. '23	126 1/8	81 1/8	45 3/8	12,20 ¹⁾	8,50 ¹⁾	22,20 ¹⁾
25 Apr. '22	141	60 3/8	37 3/8	13,80	8,20	21,65
20 Juli '14	82	56 3/8	36 3/8	9,40	5,38	13,70

¹⁾ Per Juni.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	27 April 1925	20 April 1925	28 April 1924
Tarwe*	16,25	17,—	12,—
Rogge (No. 2 Western) ..	13,40	13,50	9,70
Mais (La Plata)	238,—	235,—	230,—
Gerst (48 lb. malting) ...	252,—	248,—	202,—
Haver (38 lb. white clipp.) ¹⁾	11,90 ⁴⁾	11,90 ⁴⁾	9,70 ⁴⁾
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	12,75	12,60	12,40
Lijnzaad (La Plata) .... ³⁾	470,—	485,—	395,—

¹⁾ per 100 KG. ²⁾ per 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.
*No. 2 Hard/Red Winter Wheat. ⁴⁾ Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	19/25 April 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	19/25 April 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	1925	1924
Tarwe	16.966	253.740	290.380	—	6.731	12.128	260.471	302.508
Rogge	2.612	33.198	182.989	—	—	3.325	33.198	186.314
Boekweit	437	9.891	7.288	—	—	—	9.891	7.288
Mais	10.504	237.797	219.192	800	30.004	29.489	267.801	248.681
Gerst	5.104	47.391	107.242	250	2.465	20.473	49.856	127.715
Haver	3.352	33.469	73.722	—	150	—	33.619	73.722
Lijnzaad	—	53.330	83.351	—	14.087	30.843	67.417	114.194
Lijnkoek	4.154	83.974	63.874	—	—	700	83.974	64.574
Tarwemeel	1.768	31.477	82.622	210	6.011	7.981	37.488	90.603
Andere meelsoorten	136	3.059	3.256	—	—	—	3.059	3.256

gerst. Tot onveranderden prijs en dus zeer sterk beneden de nu geldende gerstprijzen wordt nu en dan Noord-Afrikaansche gerst naar Engeland, België en Nederland verhandeld.

Voor haver is de vraag verbeterd, gedeeltelijk ten gevolge van de hooge prijzen voor spoedige mais. In Engeland werden deze week in haver, vooral Canadeesche soorten, veel meer zaken gedaan dan tevoren en ook Nederland, Duitschland en Zwitserland blijven voor spoedige partijen geregeld koper. De verschepingen van haver waren vooral naar Engeland deze week klein.

SUIKER.

De afgelopen week bracht zoo goed als geen prijsfluctuaties op de verschillende suikermarkten.

De nieuwe raming van den Cuba-oogst door Guma van 4.925.000 tons, die 200.000 tons hooger is dan zijn laatste raming, kon slechts een deprimeerenden invloed hebben op de suikerzaken, al bestond er voor het oogenblik geen aanleiding tot eene verdere daling nadat de prijzen gedurende de laatste weken reeds aanzienlijk teruggelopen waren.

In Amerika bleef de noteering voor Spot Centrifugals 4,40 behalve op een dag, toen de prijs 0,03 lager was. Op de termijnmarkt waren de noteeringen in het begin en aan het einde der week als volgt:

Mei	Juli	September	December
2.62	2.85	2.99	3.05
2.67	2.84	2.99	3.02

met daartusschen een paar punten lager.

De ontvangsten der week in de Atlantische havens bedroegen 83.000 tons, de versmeltingen 80.000 tons (tegen 62.000 tons in 1924) en de voorraden 158.000 tons.

Cubasuiker werd tot 2 1/2 c. & f. New York en tot eene fractie lager verhandeld. Naar Engeland werd Cubasuiker afgesloten tot 13/3 cif. Tegen het einde der week toonden Cubahouders zich wat gereserveerder.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 18 April '25 ..	178.188	138.338	142.891
Tot. sedert 1 Dec. '24-18 April '25	2.961.077	2.642.041	2.544.978
Aantal werkende fabrieken	183	146	109
Weekexport 18 April 1925	111.682	73.889	115.432
Totaal 1 Jan.-18 April '25	1.977.606	1.737.126	1.791.245
Totale voorraad op 18 April '25 ..	983.471	904.965	754.633

In Ierland werden de invoerrechten op alle suikers tot 9/4 per cwt. verlaagd, waardoor de voorkeursrechten op suiker uit de Britsche kolonies vervallen. Daarentegen verwacht men, dat deze voorkeursrechten in Engeland en Schotland bij indiening van het budget deze week weder tot hun vroegere hoogte opgevoerd zullen worden.

De zichtbare voorraden bedragen volgens Czarnikow's laatste gegevens:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Mrt. '25	725.000	829.000	866.000
Tsjechoslowakije 1 Apr. '25 ..	494.000	378.000	261.000
Frankrijk 1 Apr. '25	373.000	127.000	148.000
Nederland 1 Mrt. '25	160.000	106.000	163.000
België 1 Apr. '25	166.000	62.000	59.000
Engeland 1 Apr. '25	194.000	264.000	286.000
Totaal (Europa) ..	2.112.000	1.766.000	1.783.000
V.S. Atlant. havens 22 April '25	158.000	175.000	212.000
Cuba alle havens 18 Apr. '25	983.000	905.000	755.000
„ binnenl. 4 Apr. '25	315.000	445.000	376.000
Totaal ..	3.568.000	3.291.000	3.126.000

Het surplus boven verleden jaar bedraagt dus nog slechts 277.000 tons en het is opmerkelijk hoe gemakkelijk de ruim 2.000.000 tons grootere bietoogst dan verleden jaar en tevens de grootere Cuba-aanvoeren zich in de consumptie en de onzichtbare voorraden opgelost hebben. Nu deze laatste echter overal aangevuld zijn, blijft het te bezien of de rest van den Cuba-oogst en de aanvoeren uit den nieuwen Java-oogst eveneens zonder nieuwe prijsverlagingen opgenomen zullen worden.

Voor Java heeft Britsch-Indië dit jaar bijzondere groote koopkracht getoond en blijven de prijzen op dit eiland nog steeds aanmerkelijk boven Europeesche pariteit. De eerste aanvoeren komen thans binnen en diensengevolge is de prijs voor disponibele suiker verder gedaald. Superieur Mei levering werd tot een fractie beneden f 12, Juli levering tot ca. 11 1/2 a 11 1/4 en latere levering tot f 11 herverkocht. De V.I.S.P. sloot verdere partijen uit oogst 1926 af tot f 11. De vooruitzichten voor het rendement van den nieuwen oogst zijn gunstig.

Hier te lande was de markt bijzonder kalm gestemd en kwamen weinig zaken tot stand. De termijnnoteeringen zijn als volgt:

Mei/Augustus f 20 1/2 December f 20 1/2.
De weekomzet bedroeg 3900 tons.

Data	Amsterdam per Aug.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per Meijuni	Cuba's 96 pCt. c.i.f. May	
	kristalsuiker basis 99°	Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
27 Apr. '25	f 20 1/16	35/9	16 1/4 1/2	13/3	4,40
20 " '25	" 20 1/16	35/9	16 1/4 1/2	13 1/4 1/2	4,40
27 Apr. '24	" 27 3/4	61/6	22/9	24/-	6,28
27 Apr. '23	" 40 1/8	70/9	30 1/1 1/2	32 7/1 1/2	8,54
	ruwsuiker basis 88°				
4 Juli '14	f 11 1/3 1/32	18/-	—	—	3,26

¹⁾ Het verschil tusschen ruwsuiker 88° en kristalsuiker 99° is aan te nemen op f 3,- per 100 KG.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 22 April 1925.

De Amerikaansche katoenmarkt is in de afgelopen week grootendeels onder den invloed van speculanten en weerberichten geweest en prijzen zijn iets gestegen. De verdeling van den oogst loopt vlot van stapel en Groot-Brittannië heeft totnogtoe bijna 900.000 balen en het Continent ruim een miljoen balen meer afgenomen dan verleden jaar. Verkoopen in Liverpool zijn wat verminderd en de markt is over het algemeen rustig. Egyptische katoenprijzen zijn weer opnieuw gestegen en F.G.F. spot noteerde gisteren 32,55, dus 2,40 duurder dan verleden Woensdag; verkoopen blijven echter slechts gering.

De markt voor Amerikaansche garens is onregelmatig. Er zijn gedurende de laatste dagen belangrijke zaken, zoowel in ringgarens, als ook in cops, twist en weft, in de nummers 30 en lager gedaan. Het schijnt wel, dat enkele fabrikanten tot de conclusie gekomen zijn, dat huidige prijzen vrij safe zijn en dat het de geschikte tijd is om hunne behoeften te dekken. Prijzen zijn voor spinners echter nog verre van voldoende, terwijl de marges kleiner worden. Naar medio nummers bestaat minder vraag. In getwijnde garens is alleen iets voor de binnenlandsche markten gedaan, terwijl de exportvraag naar deze soort van geen betekenis is. De meeste spinners van Egyptische garens rapporteeren weinig zaken, zoowel in twist als weft voor doubling.

In de doekmarkt is nog weinig verandering gekomen en men begint naar orders uit te zien. Daar staat tegenover, dat katoenprijzen vast blijven, zoodat niettegenstaande het gebrek aan vraag, doekprijzen merkwaardig vast blijven. Ongetwijfeld is het op het oogenblik het goede moment om te koopen, doch alleen omdat hiervan thans zoo weinig gebruik gemaakt wordt. Als er een goede vraag doorkomt, zal de markt ongetwijfeld een geheel ander aanzien toonen, want ondanks alle klachten, die men van alle kanten hoort, schijnt de markt minder pessimistisch dan verleden week te zijn. Zooals reeds boven geschreven, hebben in enkele gevallen sommige fabrikanten hun garenbehoefte gedekt ten koste van spinmarges.

15 Apr. 22 Apr. Oost. koersen. 14 Apr. 21 Apr.

Liverpoolnoteeringen. T.T. op Br. Indië 1/5 1/8 1/5 1/8
F.G.F. Sakellaridis 30,15 32,20 T.T. op Hongkong 2/3 2/3
G.F. No. 1 Oomra, 9,90 9,95 T.T. op Shanghai 3/0 3/0 1/2

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands.)

	24 April 1925	17 April 1925	13 April 1925	25 April 1924	25 April 1923
New York voor Middling . . .	24,50 c	24,95 c	24,40 c	31, — c	29, — c
New Orleans voor Middling	24,45 c	25,05 c	24,35 c	30,88 c	28,25 c
Liverpool voor Middling . . .	13,40 d	13,39 d	— d	18,20 d*	15,50 d*)

*) Voor fully middling ouden Standaard.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '24 tot 17 April '25	Overeenkomstige periode	
		1923-'24	1922-'23
Ontvangsten Gulf-Havens.	8855	6268	5421
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	2347	1499	1224
" " 't Vasteland etc.	3957	2818	2443
" " Japan	831	544	543

Voorraden.
(In duizendtallen balen).

	17 April '25	Overeenkomstig tijdstip	
		1924	1923
Amerik. havens	799	565	491
Binnenland	626	506	624
New York	180	130	57
New Orleans	210	154	134
Liverpool	729	329	392

KOFFIE.

De factoren, die reeds geruimen tijd de markt hebben beheerscht, n.l. onvoldoende afzet aan de consumptie en, als gevolg daarvan, eenige drang van Brazilië om te verkoopen, oefenden ook deze week haren invloed uit. Wat de houding van Brazilië betreft, zoo zijn weliswaar de

kost- en vrachtprijzen voor Santos in de laatste acht dagen niet veel meer gedaald, en zijn die voor Rio in verhouding tot Santos zelfs hoog, doch het aanbod van Santos is aanzienlijk en niet al te groote onderbiedingen worden in vele gevallen geaccepteerd. Dat de Brazilianen gaarne willen verkoopen is begrijpelijk, wanneer in het oog wordt gehouden, dat, niettegenstaande de aanvoeren te Santos gelimiteerd zijn, de voorraad aldaar sedert 1 Januari met ca. 300.000 balen is toegenomen, terwijl, zooals bekend is, in het binnenland van Sao Paulo nog ongeveer 3 1/4 miljoen balen, hoofdzakelijk uit den ouden oogst, in de Gouvernementspakhuisen en in de spoorwegstations aanwezig zijn. Dat Rio in verhouding zooveel hooger wordt gehouden, is alleen het gevolg van het feit, dat deze oogst als afgelopen kan worden beschouwd, waardoor de voorraad te Rio dan ook sedert 1 Januari met ca. 250.000 balen is afgenomen.

Zooals reeds gezegd, is de klacht over onvoldoende afzet nog vrij algemeen, doch daartegenover zijn de afleveringen in de Vereenigde Staten van Amerika sedert eenigen tijd weder bevredigend en in de laatste 3 weken zelfs ca. 40.000 balen grooter geweest dan in het overeenkomende tijdperk van verleden jaar. Als gevolg daarvan is de zichtbare voorraad, vooral van Brazilië-koffie, in Amerika uiterst klein geworden. Hij bedraagt op het oogenblik nog geen 600.000 balen tegen ongeveer 875.000 balen op hetzelfde tijdstip in 1924. Waar ook de stoomende hoeveelheid van Brazilië naar Amerika thans ca. 140.000 balen bedraagt tegen ca. 470.000 balen verleden jaar, is het waarschijnlijk, dat Amerika spoedig gedwongen zal zijn om sterker dan tot nu toe het geval was, als kooper in de productielanden op te treden. In Europa wordt nog steeds voor een groot deel op de onzichtbare voorraden geteerd, doch ook hieraan zal eens een einde moeten komen.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Brazilië zijn op het oogenblik voor goed beschreven Superior ongeveer 104/- à 106/- per cwt., en voor dito Prime ongeveer 107/- à 110/-.

Indië was met Robusta op aflading weder iets gemakkelijker. Er kwamen eenige zaken tot stand en ten slotte waren de prijzen voor:

Palembang Robusta telquel onmiddell. verschepping, 51 1/2 ct.
" " " Mei/Juni " 48 1/2 "
Padang " " Mei/Juni " 50 1/2 "
alles cif uitgeleverd gewicht, netto contant.

Van loco bleven de officieele noteeringen onveranderd 73 ct. per 1/2 KG. voor Superior Santos en 62 ct. voor Robusta.

De noteeringen aan de termijnmarkt ondergingen deze week niet veel wijziging en waren aan de ochtendcall te:

Rotterdam (Santos-contract) basis Good				Amsterd. (Gemengd contract) basis Santos Good				
	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.
28 Apr.	52 3/8	49 1/8	47 3/8	46	51 1/2	47 3/8	45 3/8	44
21 "	53	49 3/8	47 3/8	45 7/8	51 3/8	47 3/8	45 1/2	44 1/2
14 "	53 3/8	50 3/8	48 7/8	47 3/8	52 3/8	48 3/8	46 3/8	45 3/8
7 "	53 3/8	50 3/8	48 3/8	47	52 3/8	48 1/8	46 1/8	45

De slot-noteeringen te New York van het aldaar gelidende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.
27 April	\$ 18,22	\$ 16,13	\$ 15,60	\$ 15,03
20 "	" 18,22	" 16,01	" 15,50	" 14,92
13 "	" 18,63	" 16,87	" 16,35	" 15,79
6 "	" 18,—	" 16,34	" 15,81	" 15,25

Rotterdam, 28 April 1925.

(Mededeeling van de Vereeniging voor den Goederenhandel te Rotterdam.)

Noteeringen en voorraden in Brazilië.

Data	te Rio		te Santos		Wisselkoers te Rio op Londen
	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 1)	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 4)	
27 April 1925	117.000	37.100	2.169.000	38.000	5 3/8
20 " 1925	122.000	37.450	2.087.000	39.500	5 21/64
13 " 1925	160.000	37.100	2.125.000	39.500	5 29/64
27 April 1924	262.000	26.000	1.079.000	27.500	6 5/16

1) In Reis.

Ontvangsten uit het binnenland van Brazilië in Balen.

Data	te Rio		te Santos	
	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli
25 April 1925	8.000	2.843.000	155.000	8.273.000
25 April 1924	60.000	3.077.000	216.000	8.458.000

THEE.

In de afgelopen week vond op 23 dezer de zesde thee-veiling plaats van dit jaar, omvattende nog geen 13.000 kisten N.-I. thee, waarbij dan nog kwamen ruim 3000 kisten N.-I. thee ex vorige veilingen.

Waar Londen na een vacantie van twee weken, aanvankelijk prijshoudend opende, doch later voor de goede kwaliteiten vast werd en hogere noteringen zond, bleef Amsterdam kalm gestemd en had de veiling een zeer langzaam verloop. Alleen voor de betere soorten was flinke belangstelling en konden zulke partijen tot enkele centen boven vorige veiling worden afgedaan. Inferieure en zeer ordinare soorten trokken alleen koopers op een sterk verlaagd niveau, terwijl vele partijen opgehouden werden. In het geheel bleven aanvankelijk ongeveer 3800 kisten onverkocht, waarvan echter een gedeelte onmiddellijk na de veiling afgedaan kon worden.

Er was nogal belangstelling van buitenlandsche zijde, terwijl het binnenland langzamerhand wat meer in de markt kwam, hoewel groote koopers zich nog zeer weinig in de markt begaven. Het gemiddelde prijsniveau is ongeveer gelijk aan dat der vorige veiling en beweegt zich op circa 78 à 79 cts.

Voor de navelling was niet veel belangstelling, terwijl de aangeboden partijen China-thee geen koopers konden vinden.

Amsterdam, 27 April.

RUBBER.

De stemming op de rubbermarkt was eenigszins aan fluctuaties onderhevig gedurende de afgelopen week. Na een kleine daling bereikten de prijzen wederom het aanvangsniveau, doch noteeren de verdere positie's lager dan de voorafgaande week.

De slotnoteringen luiden:

			einde voorafgaande week
Prima Crêpe	April	120 ct.	120 ct.
"	Mei/Juni	119½ "	120 "
"	Juli/Sept.	111 "	115½ "

27 April 1925.

STEENKOLEN.

Kolen blijven overvloedig en alle markten zijn flauw. Niettegenstaande vele mijnbesturen in Wales, Durham en Schotland ertoe overgaan verdere pits stil te leggen, is toch de beschikbare hoeveelheid grooter dan de vraag en de prijzen brokkelen dientengevolge voortdurend af. Westfaalsche kolen zijn thans weder te vinden op alle plaatsen, waar ze vóór den oorlog waren en zelfs op vele, waar ze nog nooit waren. Ook in ons land beheerschen ze vrijwel de markt.

De prijzen zijn:

Northumberland Ongezeefde	f 11,50
Durham Ongezeefde	" 12,50
Cardiff Ongezeefde	" 15,25
Schotsche Gezeefde	" 11,—
Yorkshire Gewasschen Doubles	" 12,25
Westfaalsche Vetsfönder	" 13,—
" Vetsstukken	" 15,25
" Smeenootjes	" 14,75
" Gasvlamsfönder	" 12,90
" Gietsokes	" 17,—

alles per ton van 1000 KG., franco station Rotterdam/Amsterdam.

Westfaalsche bunkerolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 11,—. Markt lusteloos.

28 April 1925.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Standard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
27 April 1925..	61.10/-	64.17/6	244.2/6	33.10/-	34.15/-
20 " 1925..	59.17/6	63.5/-	232.17/6	31.5/-	34.5/-
14 " 1925..	61.-/-	64.15/-	229.7/6	32.17/6	34.17/6
6 " 1925..	60.5/-	64.5/-	231.7/6	33.7/6	34.7/6
28 April 1924..	64.12/6	69.12/6	243.17/6	31.15/-	31.15/-
20 Juli 1914...	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**VRACHTENMARKT.**

Ofschoon de graanmarkt van Amerika nog steeds zeer lusteloos is, zijn toch iets meer zaken tot stand gekomen, maar vrachten vertoonen geen verandering. Van de St. Law-

rence naar Antwerpen/Rotterdam/Hamburg werd een aantal handige booten afgesloten op basis van 14½ cents per 100 lbs. voor zwaar graan en 3/- per qtr. Dit is voor Mei-afhaling, terwijl Juni nog wordt veronachtzaamd. Van de Range zijn verschillende ladingen per April en Mei gedaan op basis van 13½ cents naar Antwerpen/Rotterdam/Bremen/Hamburg. De Gulf betaalde 16 cents basis één haven Bordeaux/Hamburg range per April/Mei.

Wat kolen betreft zijn eenige afsluitingen tot stand gekomen, o.a. naar Rio tegen \$ 4, terwijl naar West-Italië een lading werd gedaan tegen \$ 3, beide per April/Mei.

Wat suiker van West-Indië betreft, waren de vrachten iets lager en werd van Cuba tonnage van 5500/6000 tons tegen 17/- naar U.K./Continent per Mei afgesloten, maar op het einde der week hiëp de vracht toch iets op tot 17/6.

Van de North Pacific waren geen zaken mogelijk voor graan, daar er absoluut geen vraag is. Alleen voor lumber wordt tonnage gezocht naar Australië tegen \$ 14 à \$ 14,50 per mille voor Mei- en Juni-belading.

De langdurige depressie in de La Plata vrachtenmarkt is niet tot een eind gekomen en er is geenerlei teeken van verbetering. Vrachten blijven zeer laag à 15/6 U.K./Continent met volle opties.

In Chilisalpeter is de laatste week een weinig meer gedaan, maar de markt is geenszins levendig. Naar Europa zijn er eenige ladingen aan de markt per Juni, maar meer dan 26/- basis U.K./Continent wordt door bevrachters niet in uitzicht gesteld voor tonnage van middelbare grootte. Voor ligdagen 1. Juni worden vele booten geoffreerd, die bereid zijn van La Plata naar Chili te verzeilen. Naar de States werd een boot van 5800 tons gedaan tegen \$ 4,25 per 10/15 Mei naar de Galveston/New York range.

De markten van het Oosten waren opnieuw lusteloos gestemd en de vrachten zijn natuurlijk over het algemeen flauw. Van Wladiwostock werden opnieuw eenige kleine parcels naar het Continent bevracht tegen 23/9 basis Rotterdam/Hamburg, per Juli/Augustus. In olie bestond er geen kans tot zaken te komen.

Australië heeft geen afsluitingen te rapporteeren. De vracht is nominaal van Sydney per Mei 37/6 en van West-Australië 32/6.

Burmah is practisch gesproken zonder eenige orders en de vracht is niet meer dan 25/- à 26/- naar het Continent. Britsch-Indië heeft eenige booten afgesloten van Bombay/Karachi naar de Middellandsche Zee/U.K./Continent tegen 22/6 op d.w., terwijl van Java een paar ladingen naar Bombay/Karachi per Juni/Juli tegen 15/- werden bevracht. Zuid-Afrika rapporteert alleen de afsluiting van een paar kolenladingen naar Perim tegen 12/3 en naar Colombo tegen 10/3, beide per Mei-belading.

Van den Donau is er iets meer vraag naar handige tonnage tegen 15/-, maar reeders verlangen 15/9, zoodat het tot nu toe niet tot afsluitingen is gekomen. De Zwarte Zee heeft geen interesse voor graan, maar een lading erts van Poti naar Baltimore werd gedaan per Mei/Juni tegen \$ 3,25. De Middellandsche Zee heeft bijna geen orders en vele booten gaan in ballast terug, terwijl de Golf van Biscaye een gedrukt voorkomen heeft.

De uitgaande kolenvrachtenmarkt van Engeland laat geen stijging zien; alleen naar Zuid-Amerika zijn de vrachten iets in de hoogte gegaan (Buenos-Aires 16/6).

Ook de houtvrachtenmarkt van de Oostzee is ongeanimeerd en vrachten hebben een neiging tot dalen. Van de Witte Zee hebben bevrachters zich momenteel teruggetrokken.

De time-charter vrachtenmarkt is hoofdzakelijk beperkt tot de States/West-Indië vaart- en de vrachten varieren hiervoor tusschen \$ 1,50 en \$ 1,70 naar gelang van grootte der booten. Een groote boot is gesloten voor een rondreis Westkust Zuid-Amerika met levering en teruglevering in de States tegen \$ 1.

27 April 1925.

RIJNVAART.

Week van 20 t/m. 25 April 1925.

De aanvoeren van zeezijde waren middelmatig en bij matige vraag bleef de beschikbare Rijnruimte ruimschoots voldoende.

De ertsvrachten naar de Ruhrhavens bedroegen gemiddeld f 0,35 met ¼ lostijd per last, f 0,45 met ½ lostijd per last.

Voor ruwe producten naar den Bovenrijn werd ongeveer f 1 met verkorten lostijd betaald.

Het sleeploon varieerde van 30/32½ cts. tarief.

De waterstand, zoowel naar den Bovenrijn als naar den Benedenrijn bleef gunstig.

In de Ruhrhavens bleef de toestand ongewijzigd.